

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav řeckých a latinských studií

Bakalářská práce

Klára Patková

**Komentovaný překlad: Jannis Psycharis: Τα σκουλαρίκια & Το
παιδί και τα δύο πουλάκια**

Commented translation: Yannis Psycharis: Τα σκουλαρίκια & Το παιδί και τα
δύο πουλάκια

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 10. května 2017

.....
Klára Patková

Poděkování

Na tomto místě bych především ráda poděkovala své vedoucí práce Mgr. Pavlíně Šípové, Ph.D. za její ochotu, cenné připomínky a čas, který mi věnovala.

Klíčová slova

komentovaný překlad, překladatelská analýza, překladatelské problémy, řecké povídky, Řecko, Jannis Psycharis, životopis, řecká jazyková otázka, katharevusa, dimotiki

Key words

commented translation, translation analysis, translation problems, Greek tales, Greece, Yannis Psycharis, biography, Greek language question, katharevusa, dimotiki

Abstrakt

Tato bakalářská práce se skládá ze čtyř částí – životopisu autora Jannise Psycharise, vývoje jazykové otázky v Řecku, překladu řeckých povídek do češtiny a jejich komentáře.

Překládaným textem jsou dvě povídky ze souboru povídek *Στον ίσκιο του πλατάνου: δεκαπέντε διηγήματα*, konkrétně *Τα σκουλαρίκια* a *Το παιδί και τα δύο πουλάκια*. Soubor povídek vyšel v řeckém nakladatelství *Εστία* v edici J. Gamber a jejich autorem je Jannis Psycharis. Komentář zahrnuje analýzu výchozího textu a typologii překladatelských problémů.

Abstract

This bachelor thesis consists of four parts – biography of the author Yannis Psycharis, the process of Greek language question, translation of two Greek tales into Czech and its commentary. The translated tales are a part of the collection of tales *Στον ίσκιο του πλατάνου: δεκαπέντε διηγήματα*, specifically *Τα σκουλαρίκια* a *Το παιδί και τα δύο πουλάκια*. The collection of tales was published by Greek Publisher *Εστία* in edition J. Gamber and was written by Yannis Psycharis. The commentary consists of an analysis of the source text and the typology of translation problems.

Zadání

Autorka na komentovaném překladu dvou do češtiny doposud nepřeložených povídek doloží specifika literárního jazyka stěžejního dimotikisty Jannise Psycharise. Překlad doplní kapitolami o autorovi, dimotikistickém hnutí, literárním a dobovém kontextu, případně základním věcným a gramatickým komentářem. Při vlastním překladu bude vycházet ze znalosti obecně teoretického rámce odrážejícího současný stav poznání a modelování překladu jako procesu, produktu a jeho funkcí v dané jazykové oblasti. Zvláštní důraz bude kladen na výrazovou konvenčnost převodu a celkovou ekvivalenci původního a překládaného textu.

Obsah

Úvod	9
1. Jannis Psycharis a jeho život	10
1.1. Psycharisovo dětství	10
1.2. Univerzitní prostředí	11
1.3. Vliv Taineho a Renana	13
1.4. Smrt Victora Huga a Psycharisova <i>Má cesta</i>	14
1.5. Kritické desetiletí v Řecku	15
1.6. Období před cestou do Řecka.....	19
1.7. Cesta Řeckem.....	21
1.8. Psycharis a řecká intelektuální tradice.....	23
1.9. Psycharisova literární tvorba	25
1.10. Závěr života.....	26
2. Vývoj jazykové otázky	27
2.1. Počátky diglosie	27
2.2. Helénistické a římsko-byzantské období	28
2.3. Období turkokracie	28
2.4. Korais a jeho “střední cesta”	29
2.5. Devatenácté století	30
2.5.1. Psycharis a dimotikistické hnutí	31
2.6. Dvacáté století	32
2.6.1. První fáze dimotikismu	32
2.6.1.1. Orestiaa a Evangelika	32
2.6.1.2. Založení Vzdělávacího sdružení	33
2.6.2. Druhá fáze dimotikismu.....	34
2.6.2.1. Povinná školní docházka	34
2.6.2.2. Období řecké občanské války.....	34
2.6.2.3. Období od roku 1964 až dodnes.....	35
2.6.2.3.1. Vojenská junta (1967-1974)	35
2.6.2.3.2. “Ukončení” jazykové otázky	36
3. Komentář	38
3.1. Překladatelská analýza výchozího textu.....	38
3.1.1. Vnětextové factory.....	38
3.1.2. Vnitrotextové factory	39
3.1.3. Vybrané překladatelské problémy	43
3.1.3.1. Zdrobněliny	43
3.1.3.2. Reálie z oblasti gastronomie a cizí výrazy	45
3.1.3.3. Souvětí	46
4. Překlad.....	47
Závěr	78
Seznam použité literatury	80

Úvod

Cílem této bakalářské práce je nastínit život Jannise Psycharise a vývoj řecké jazykové otázky od počátku až po její konec, přeložit literárně umělecký text a k tomuto překladu vypracovat komentář. Jako výchozí text jsem si zvolila dvě povídky Τα σκουλαρίκια a Το παιδί και τα δύο πουλάκια ze souboru povídek Στον ίσκιο του πλατάνου, jejichž autorem je Jannis Psycharis.

Pro tuto volbu mi bylo hlavní motivací mé studium na Ústavu řeckých a latinských studií, kde se studuji obor Novořecké filologie. Během tohoto studia jsem nabyla mj. znalostí v oblasti řecké historie, kultury a politiky, jež v této práci mohu zúročit. Vedlejším důvodem pro výběr této práce bylo devět let, které jsem strávila v Řecku, konkrétně na Krétě. V rámci absolvování školní docházky na řecké základní škole a gymnáziu jsem se seznámila nejen s životem řeckých dětí, ale i s řeckou historií, literaturou a politickým životem. Důležitým faktorem pro výběr tématu mé bakalářské práce byla tedy nostalgie a vzpomínky na dětství, které jsem strávila převážně četbou mnoha děl klasické řecké literatury včetně Psycharisových povídek, které mě velice zaujaly, ovlivnily mě a zůstaly ukotveny v mé paměti. Ačkoliv je mi díky zálibě v četbě řecká próza blízká, do této doby jsem se jí nikdy nezabývala z translatického hlediska. Věřím, že díky vypracovanému překladu a analýze mi tato práce přinese mnoho poznatků, které budu moci využít i v budoucnosti.

1. Jannis Psycharis a jeho život

1.1. Psycharisovo dětství

Psycharisova¹ fyziognomie představuje dvojitý národní charakter. Dalo by se říct, že byl jak francouzským akademikem, tak i řeckým literárním umělcem. Tato dvojitá fyziognomie je zakořeněna v jeho původu a rodinném prostředí, ve kterém vyrůstal. I přestože jej silně ovlivnilo okolní francouzské prostředí, vždy v sobě ukrýval řadu řeckých předností.²

Jeho otec se jmenoval Nikolakis Psycharis (1823-1897) a byl jednou z nejdůležitějších osobností řeckého obyvatelstva v Poli³. Oženil se s Frosiny Biazzi-Mavru, kterou velice miloval, ale záhy zemřela. V roce 1850 často cestoval kvůli obchodním záležitostem do Marseille. Díky těmto cestám do Francie měl možnost zde dlouhou dobu zůstat a seznámit se s místním prostředím. Svého syna Jannise často brávil do Paříže.⁴

Nemůže zůstat bez povšimnutí, že francouzské vzdělání a způsoby jeho otce, stejně jako francouzština, kterou miloval, Jannise ovlivnily v jeho pozdější literární tvorbě. Podle samotného Jannise byl jeho otec zároveň hrdým Řekem, který se svého syna kromě francouzských zvyků a jazyka snažil naučit také řečtinu.⁵

Nejvíce ale Jannis uznával svého dědečka, taktéž Jannise Psycharise. Ten pocházel z ostrova Chios a v mladém věku odešel do Konstantinopole, kde pracoval jako hokynář. Díky tomu, že byl velice chytrý, si získal přízeň tamějšího paši, stal se obchodníkem a v roce 1832 kurátorem na ostrove Chios.⁶ Jannis nepochyboval, že po dědečkovi zdědil energičnost, upřímnost a bojovnost. Dalo by se říci, že mezi Jannisem a jeho dědečkem existovala i jistá fyzická podoba.⁷

¹ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 515 Ιωάννης Ψυχάρης-Jannis Psycharis

² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 1

³ Konstantinopol, dnešní Istanbul nacházející se v Turecku

⁴ Γιάννης Ψυχάρης: Το ταξίδι μου. Www.helioskiosk.gr [online]. [cit. 2016-06-10].

⁵ Δημήτρης Γληνός: Γιάννης Ψυχάρης βιογραφικό και κριτικό σημείωμα. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-03]

⁶ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 4

⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 7

Jannis mladší se narodil se v ruské Oděse v roce 1854, kde žil do svých šesti let. Poté se s otcem odstěhoval do Konstantinopole, kde jej vychovávala jeho babička.⁸ Jeho mateřským jazykem tedy byla ruština, jazykem jeho pobytu v Konstantinopoli byla francouzština a jeho babička s ním mluvila řecky.⁹

Nejzásadnějším faktorem v jeho životě byl samotný řecký lid, díky němuž se naučil řecký jazyk, tzv. dimotiki¹⁰ neboli lidový jazyk. Nejlepšími učiteli jazyka se mu tak stali zahradníci, švadleny, sluhové, kuchaři a další, kteří sloužili v jejich domě. Jako malý se dokonce začal učit italsky a v devíti letech četl v italštině romány. Můžeme si tedy představit, s jakým jazykovým “babylónem” se musel ve svých dětských letech potýkat. Jannise v pozdějších letech silně ovlivnilo jeho přestěhování se do Marseille společně s babičkou, kde se setkal se zcela odlišnou kulturou a mohl se lépe rozvíjet.¹¹ Jeho rodina se posléze přestěhovala do Paříže, kde se jeho možnosti osobního rozvoje ještě rozšířily.¹²

1.2. Univerzitní prostředí

Psycharis studoval v Paříži v době třetí republiky. Bylo tedy jasné, že ho ovlivní kruh lidí z univerzitního prostředí, kteří přispěli k jeho osobnímu i duševnímu rozvoji a k jeho postojům. Těmito lidem, kteří jej velmi ovlivnili, ve svých pozdějších vydaných článcích a knihách psal věnování.¹³

Nesmíme zapomínat, že Psycharis choval náklonnost k latině, což ovlivnilo i jeho literární tvorbu. Tvrdil, že nikdo nemůže psát správně francouzsky, neumí-li dobře latinsky.¹⁴

První svazek svého díla *Quelques travaux* věnuje Psycharis mnoha svým učitelům. Jeden z nich byl Charles Thurot, který prostřednictvím své výuky na *École normale*

⁸ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str.8

⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 11

¹⁰ Σύγχρονο λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας: Ορθογραφικό, ερμηνευτικό, 1997, str. 270 δημοτική=η γλώσσα που μιλάει ο λαός, η απλή νεοελληνική γλώσσα, η μητρική γλώσσα, η λαϊκή γλώσσα= jazyk, kterým mluví lid, obecný novořecký jazyk, mateřský jazyk, lidový jazyk

¹¹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str.12

¹² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 13

¹³ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str.16

¹⁴ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 17

supérieure ovlivnil mládež včetně Psycharise svou snahou čelit živěji filologickým a lingvistickým tématům.¹⁵

Je třeba nastínit dobu, o níž se bavíme. V tomto období dochází ke vzniku moderní lingvistiky. Michel Bréal zakládá francouzskou lingvistiku. Kromě Bréala je třeba zmínit i velmi známého Ferdinanda de Saussure, který společně s Bréalem založil lingvistická studia ve Francii. Saussure zastával názor, že každý jazyk má svůj systém, který se musí řídit přísnými pravidly.¹⁶

Velký vliv na Psycharise měl taktéž Gaston Paris. Jannis se s Gastonem seznámil v roce 1882. Byli si velmi blízcí, Gaston byl jedním z těch, kteří četli Psycharisovu vědeckou tvorbu a přispěli k rozvoji jeho osobnosti. Po Gastonově smrti se Psycharis zmiňuje o větě, na kterou narazil v jedné studii od Gastona a která jej zaujala z gramatického hlediska. Dalo by se říci, že tato věta byla podnětem k jeho pozdějšímu dílu, jímž bylo obnovení literárního jazyka v Řecku.¹⁷

V této době probíhala určitá univerzitní renesance. Francouzští vědci adaptovali německé vědecké a pedagogické metody a současně se snažili přiblížit francouzský školní systém německému. Mezi zastánce německého vzdělávacího systému patřili i Renan a Taine, kteří se později stali jakousi “pohonnou jednotkou” pro Psycharisovu literární tvorbu.¹⁸

Psycharis se účastnil přednášek na škole vyšších studií, kde později složil úspěšně diplomové zkoušky. Velice přínosné pro něj bylo studium na *École des Hautes Études* (Vysoká škola praktických studií v Paříži), kde se naučil kritickému myšlení, metodě vědeckého bádání, jejímž účelem nebylo něco umět kritizovat či dokázat, nýbrž to dobře poznat a pochopit. Rok po složení diplomových zkoušek se pokusil zúčastnit soutěže (*agrégation*), kde zaujal 10. místo z 29 přijatých.

Přes svého dalšího učitele Eggera se Psycharis seznámil s Renanem a v následujících letech se oženil s jeho dcerou, Noemi.¹⁹

¹⁵ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 18

¹⁶ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 20

¹⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 22

¹⁸ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 27

¹⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 30

1.3. Vliv Taineho a Renana

V letech 1870-1880 byli Renan a Taine dvěma nejznámějšími osobami v akademických kruzích. Nepodceňovali důležitost filologických a historických bádání, zároveň však tíhli k jakémusi syntentickému vnímání reality.

Když bylo Psycharisovi 28 let, tj. v roce 1882, seznámil se s Renanem. V té době byl Renan členem Francouzské akademie a o rok později se stal ředitelem Francouzského ústavu. Jak již bylo uvedeno, Psycharisův učitel, Egger, seznámil Jannise s Renanem, s jehož dcerou se později oženil.²⁰

Dalo by se říci, že díky rodinným vztahům mezi Psycharisem a Renanem a díky jeho vlivu se Psycharis dokázal rozvinout a vyniknout jak ve Francii i v Řecku.

Po zakončení studií Psycharis tíhnul k výzkumu Francie za Ludvíka XIV. Jeho snem bylo pochopit francouzský jazyk a filologii. Jeho záměrem bylo vydávat jeden román ročně. S tímto svým plánem se svěřil svému tchánovi, Renanovi, s domněním, že jej podpoří. Když Renan s těmito plány nesouhlasil, bylo to pro Psycharise velkým překvapením. Renan totiž neměl 17. století v lásce, zastával názor, že literatura tohoto století postrádala jakékoliv kritické myšlení.²¹

To bylo podnětem, aby se Psycharis zaměřil pouze na řeckou filologii a literaturu. Tvrdě pracoval a v roce 1884 získal místo na Ústavu středověké a novořecké literatury a jazyka, který byl založen na *École pratique des Hautes Études*.²² Po celou dobu zůstal pod dohledem Renana a v roce 1886 se vydal na cestu do Řecka. Po návratu do Francie měl v úmyslu vyučovat výklad Matyášova evangelia. Byl toho názoru, že Nový zákon lze pochopit pouze prostřednictvím znalosti řeckého jazyka dimotiki, již zmíněného jazyka lidu.²³ Renan se těmto krokům nebránil, naopak oceňoval Psycharisovu “renesanční” snahu v jeho novořeckém duševním životě.²⁴ Dalo by se říci, že Psycharis disponoval spíše optimismem než talentem. Proto bylo nutné, aby ve své pozdější literární tvorbě figuroval i jako

²⁰ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 32

²¹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 35

²² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 38

²³ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 39

²⁴ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 40

spisovatel, ne pouze jako lingvista a filolog.²⁵ Na rozdíl od Renana převládal v Psycharisovi pozitivismus - jako většina lingvistů a filologů své doby věřil v jazyková pravidla jako v určité přírodní zákony.²⁶

Tain byl kromě kritiky nakloněn i literární tvorbě, proto se později pokusil napsat román s názvem *Étienne Mayran*, který však nedokončil vzhledem ke své převládající náklonosti ke kritice. Přesný opak učinil Psycharis. Zaměřil se především na literární tvorbu, přestože tíhl i ke kritice a vědě. Příčinou této náklonnosti k literární tvorbě mohla být jeho touha po znovuzrození novořecké prózy.²⁷

Na základě výše uvedených skutečností lze vyvodit dva závěry. Zaprvé že díky vlivu Renana byl Psycharis schopný se zaměřit na řecký intelektuální život a zadruhé že jeho osobní život byl ovlivněn jak Renanem, tak i Tainem.²⁸

1.4. Smrt Victora Huga a Psycharisova *Má cesta*

Psycharis si kromě zmíněných byl také velmi blízký se slavným básníkem Victorem Hugem. Jejich vztah byl velice přátelský, často se navzájem navštěvovali a diskutovali o různých věcech. Předmět jejich diskuzí je dodnes diskutabilní, ovšem dalo by se předpokládat, že převážně hovořili o Psycharisových plánech na “renesanci novořecké prózy”.

Sám Psycharis řadí Victora Huga do pantheonu francouzských spisovatelů, jelikož byl velkým básníkem nejen pro celou Francii, ale i pro samotného Psycharise. Měli k sobě blízko v otázkách náboženství. Ani jeden nepopíral existenci boha nebo nesmrtelnost duše, ale byli toho názoru, že náboženství (nebo spíše křesťanská víra) není v životě zcela důležité a nezbytné.²⁹

Psycharis však především ctil a obdivoval Huga jakožto obnovitele francouzského jazyka. Díky vrcholnému romantismu francouzština získala na přirozenosti a přibližovala se jazyku, který se používal při každodenních rozhovorech. Zlomový bod pro Psycharise nastal,

²⁵ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 43

²⁶ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 44

²⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 48

²⁸ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 50

²⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 52

když Victor Hugo zemřel. Jeho smrt zapříčinila, že z teoretického dimotikisty Psycharise se stal jazykový povstalec.³⁰

Victor Hugo zemřel 22. května 1885. V té době Psycharis napsal svou první významnou publikaci, *Essais de grammaire historique néo-grecque*. V poslední kapitole tohoto díla shrnul své názory na historicko-filologické výzkumy a na novější řecký jazyk. Zároveň zde poprvé vyjádřil lingvistické a literární návrhy ohledně řecké literární renesance. Nejdůležitější zmínkou je jeho prohlášení o plánovaném literárním díle (jímž měl na mysli svou knihu *Má cesta - Το ταξίδι μου*), v němž by v praxi aplikoval své teoretické nápady.

Hugo Psycharisovi několik dní před svou smrtí měl prozradit dva verše týkající se Řecka, které později přispěly k Psycharisovu hlubšímu odhodlání pokračovat k radikálnějším krokům při obnovení řeckého jazyka a literatury. Tímto krokem bylo sepsání díla plnicího roli jazykového manifestu.³¹

Shrneme-li vlivy okolního prostředí Francie, můžeme říci, že Psycharis za své zaměření na novořecký jazyk vděčil Renanovi, za svou víru v systém, který ztvárňuje mentalitu, vděčil Tainovi, a naopak Dante a Hugo mu poskytli důvod k tomu stát se “lingvistickým povstalcem”. Dante jej dokonce ovlivnil citově - ukázal mu, jak se hnát za slávou, aby získal lásku, a jak se hnát za láskou, aby získal slávu.³²

1.5. Kritické desetiletí v Řecku

Než se zaměříme konkrétněji na Psycharisovo dílo, je třeba nejdříve přiblížit politicko-historickou situaci, která panovala v letech 1878-1888. Prvních padesát let po řeckém osvobození³³ v Řecku zaostával duchovní život. Panoval prázdný patriotismus, klasicismus a touha se vracet k napodobování typů starořeckého jazyka a pohrdání národním jazykem. Na druhou stranu politický a sociální život zaostávaly, a proto ani nemohly poskytnout žádný impuls k intelektuálnímu rozvoji.

³⁰ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 53

³¹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 54

³² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 68

³³ V roce 1453 padla tehdejší Byzantská říše do rukou osmanské nadvlády až do roku 1821, kdy povstali Řekové proti Turkům za účelem národního osvobození. Do roku 1832 bylo hlavním městem Řecka Nafplio - Ναύπλιο. Poté se hlavním městem staly Athény - Αθήνα -, které jsou hlavním městem Řecka dodnes.

K výrazným změnám přispěly politicko-historické události z roku 1882, kdy Charilaos Trikupis³⁴ vytvořil novou vládu, a následně se v roce 1886 stal premiérem. Během svého čtyřletého působení učinil mnoho reforem v oblasti vzdělání, ekonomiky a infrastruktury, což mělo zásadní vliv na pozdější vývoj Řecka.³⁵

Kromě těchto událostí byla zásadní diskuze z roku 1877 mezi Emmanuilisem Roidisem³⁶ a Anjelosem Vlachosem³⁷. Emmanuil Roidis, tehdejší velice známá osobnost, byl kritikem a spisovatelem. Jeho oponentem byl Anjelos Vlachos, tehdejší diplomat a politik, který se taktéž zabýval literární kritikou, psaním divadelních her a překladem cizojazyčných děl. Diskuze nebyla zaměřena pouze na hodnocení starší a novodobější řecké literatury, ale i na vztah mezi básníkem a jeho prostředím.³⁸

Podle Roidise básník odráží jako zrcadlo svou okolní realitu a veškerý soudobý intelektuální život. Roidis velice obdivoval jak umění, tak i vědu. Byl si vědom toho, že aby Řecko bylo schopné se odrazit od mrtvého bodu, bylo nutné se zaměřit taktéž na vědu, která se v západní Evropě rychle rozvíjela.³⁹

Proti názorům Roidise se stavil již zmíněný Vlachos, zastánce konzervativních názorů na vliv okolního prostředí na literární tvorbu.⁴⁰

Kromě výše uvedených měl obrovský vliv na Psycharise v oblasti lingvistických otázek rovněž Nikolaos Konemenos. Zabýval se literaturou, ovšem známější byl tím, že studoval jazykovou otázku a byl zastáncem jazyka dimotiki. Již roku 1873 prohlásil Konemenos v jedné své lingvistické studii, že jazyk, který lidé potřebují, je jazyk mluvený, společný. Tento jazyk je živý, avšak není ani zdaleka chudý, jelikož může být obohacen

³⁴ Χαρίλαος Τρικούπης

³⁵ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 69

³⁶ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 527 Εμμανουήλ Ροΐδης-Emmanuil Roidis

³⁷ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 618 Άγγελος Βλάχος-Anjelos Vlachos

³⁸ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 70

³⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 71

⁴⁰ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 72

starořeckým jazykem. Konemenos uznává lidový jazyk za potřebný nejen v lyrice, ale i v próze.⁴¹

V literárních kruzích docházelo ohledně používání jazyka k mnoha názorovým konfliktům, jejichž dalšími účastníky byli Dimitrios Vernardakis⁴², Konstantinos Kontos, Georgios Chatzidakis a Nikolaos Politis⁴³. Nejprve přichází na scénu Dimitrios Vernardakis, který působil jako profesor na Athénské univerzitě a později psal dramata v katharevuse⁴⁴ (*Meropi*, *Maria Doxapatri* a další). V roce 1884 publikoval knihu *Kritika pseudoatticismu*⁴⁵, skrze kterou kritizuje jazykový režim své doby a snaží se předpovědět dimotikistické hnutí.⁴⁶ Věřil, že v době, kdy bylo Řecko pod osmanskou nadvládou, řečtina neprošla žádným barbarizujícím procesem, nýbrž znovuzrozením, a že starořecký jazyk byl sice počátkem západoevropské renesance, ale koncem pro řecký národ. Proto také věřil, že pevným základem jazyka by měl být živý jazyk. Jeho odpůrcem byl Konstantinos Kontos, filolog, který nekritizoval ty, kteří psali jazykem dimotiki, nýbrž ty, kteří nebyli schopni psát správně katharevusou. Zastáncem Kontose byl Georgios Chatzidakis, uznávaný profesor a lingvista na Athénské univerzitě.

Chatzidakis v roce 1883 publikoval v časopise *Estia* článek s názvem *Διατί δεν καλλιεργούσιν οι Έλληνες την δημόδη γλώσσαν*, kde prohlásil, že je třeba zastavit “očišťování” jazyka, posílit vzdělání a uznat některé prvky lidového jazyka dimotiki v písemném projevu.⁴⁷ Chatzidakis po zveřejnění Psycharisova prohlášení v *Essais de grammaire historique neo-grecque* zastával negativní postoj k renesančnímu hnutí

⁴¹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 73

⁴² BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 616 Δημήτριος Βερναρδάκης-Dimitrios Vernardakis

⁴³ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 497 Νικόλαος Πολίτης- Nikolaos Politis

⁴⁴ NEDĚLKA, Teodor. Novořecko-český slovník, 2002, str. 402 καθαρεύουσα=očišťený jazyk

⁴⁵ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 616 Μέροπη, Μαρία Δοξαπατρή, Ψευδαττικισμού έλεγχος

⁴⁶ Μανόλης Τριανταφυλλίδης: Ο Ψυχάρης και το γλωσσικό ζήτημα. www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-03-20]

⁴⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 77

dimotikistů. Tvrdil, že jazyk dimotiki již neexistuje, jelikož byl ovlivněn jazykem katharevusy.⁴⁸

Nesmíme opomenout vliv Nikolaose Politise⁴⁹ na obnovení novořecké literatury. Politis byl průkopníkem folkloristiky na řeckém území a měl velký zájem o rozvoj literární tvorby v Řecku. Ačkoliv zastával názor, že je třeba vytvořit jakýsi nový literární jazykový prostředek, byl celoživotním zastáncem katharevusy. V roce 1880 vytvořil kolekci folklorního materiálu a podařilo se mu zpřístupnit mnoho zdrojů folklorních literárních pokladů, což výrazně přispělo k dimotikismu před Psycharisem. Tímto činem Politis silně ovlivnil kruh spisovatelů (Jeorjios Vizyinos⁵⁰, Jeorjios Drosinis⁵¹, Kostis Palamas⁵² a další).⁵³

Dalším vlivným spisovatelem byl Emmanuil Roidis. V době, kdy ještě v mládí přeložil F. R. Chateaubriandovo dílo *Itinéraire de Paris à Jérusalem* (celým názvem *Itinéraire de Paris à Jérusalem et de Jérusalem à Paris, en allant par la Grèce et revenant par l'Égypte, la Barbarie et l'Espagne - Οδοιπορικό από το Παρίσι στην Ιερουσαλήμ και από την Ιερουσαλήμ στο Παρίσι, κατά την μετάβαση μέσω Ελλάδος και κατά την επιστροφή μέσω Αιγύπτου, Μπαρμπαριάς και Ισπανίας*), zastával negativní postoj ke katharevuse. Jakmile dospěl, viděl obrovský problém, který převládající diglosie⁵⁴ představuje pro spisovatele v oblasti literární tvorby. Věřil, že zastánci katharevusy tím, že jazyk očist'ovali, zneuctili bohatství, které přinášel do písemného projevu podle nich vulgární jazyk dimotiki.⁵⁵

⁴⁸ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 78

⁴⁹ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 497 Nikolaos Politis Νικόλαος Πολίτης

⁵⁰ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 617 Jeorjios Vizyinos Γεώργιος Βιζυινός

⁵¹ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 195 Γεώργιος Δροσίνης-Jeorjios Drosinis

⁵² BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 458 Κωστής Παλαμάς -Kostis Palamas-

⁵³ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 79

⁵⁴ NEDĚLKA, Teodor. Novořecko-český slovník, 2002, str. 257 διγλωσσία=dvojjazyčnost

⁵⁵ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 80

V literárních kruzích došlo k jistému pokroku. Dimotiki získává určité pravomoci v oblasti poezie, ale také v próze, byť jen velmi omezeně. Mladí básníci jako Vizyinos, Drosinis, Polemis, Palamas a další ve svých básních dimotiki používají, i když obezřetněji.⁵⁶

Na scénu přichází Jannis Psycharis, který přináší určité řešení jazykové otázky. Obdařen lingvistikou své doby, spisovatelským talentem, optimismem a bojovností se hodlal stát vůdcem renesančního hnutí. Vzhledem k tomu, že vyrostl mimo řecké prostředí a nebyl s ním v kontaktu, často nepřicházel se správnými řešeními v lingvistických otázkách. Naopak byl však obohacen evropským vzděláním, dokázal rozeznat nezralost národa, který se sotva stihl vzpamatovat ze zajetí osmanské nadvlády a nebyl schopen poskytnout řešení v důležitých záležitostech.⁵⁷ Psycharis se stal stvořitelem novořeckého jazyka a literatury: své dílo *Má cesta* (před jehož sepsáním se na cestu do Řecka a na východ skutečně vydal) napsal celé v dimotiki, což se stalo důležitým mezníkem intelektuálního rozvoje v Řecku.

1.6. Období před cestou do Řecka

Psycharis, částečně ovlivněn Renainem, svým řeckým původem, ale i klasickými a lingvistickými studii, se věnoval studiu řečtiny od pozdně klasického období až po svou dobu. Již v roce 1885 se stal profesorem v již zmíněné *Écoles des hautes de conférences* v Paříži.⁵⁸ Byl velice hrdý na to, že jeho ústav řeckých studií byl založen jako první v Evropě - v té době bylo založení ústavu byzantologie a novořečtiny na univerzitě v Mnichově pouze ve stádiu plánování.⁵⁹ V prvních letech vyučoval historickou gramatiku a výklad textů. Počet jeho studentů, nejprve velmi nízký, se v následujících letech zdvojnásobil a Psycharis pokračoval ve výuce historické gramatiky, zároveň však zapojil i prvky gramatiky novořecké, řídicí se podle gramatiky⁶⁰ Nikolaose Sofianose^{61, 62}

⁵⁶ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 81

⁵⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 82

⁵⁸ Δημήτρης Γληνός: Γιάννης Ψυχάρης βιογραφικό και κριτικό σημείωμα. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-03]

⁵⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 83

⁶⁰BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str.550 Γραμματική της κοινής των Ελλήνων γλώσσης- Gramatika obecné řečtiny

⁶¹ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 550 Νικόλαος Σοφιανός- Nikolaos Sofianos (-ose)

⁶² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 85

Započal svou kariéru různými studii zaměřenými rovněž na charakter jazyka středověkých spisovatelů. Později se dostal do sporu s Chatzidakisem, který věřil, že umělý jazyk byzantských spisovatelů brání sledování fonetického i morfologického vývoje novořeckých tvarů, s čímž Psycharis nesouhlasil. Chatzidakis měl k Psycharisovým studiím negativní postoj, což dal najevo kritikou prvního dílu *Essais de grammaire*⁶³. Tvrdil, že v něm Psycharis ingoruje jak starou, tak i středověkou a novou řečtinu.⁶⁴ Již jsme zmínili, že *Essais de grammaire* vyšlo v roce 1886. Kromě jazyka středověkých spisovatelů se zabývá Psycharis taktéž i samotnou jazykovou otázkou. Touto knihou chtěl ukázat, že řecký jazyk se vyvinul a ač měl své mezery a nedostatky, to podle něj nebylo v té době podstatné - důležité bylo tímto jazykem psát, protože jak věřil, takto dojde k obohacení jazyka. Bylo by podle něj pošetilé se domnívat, že tím, že se Řekové obrátí na starořecký jazyk, vyniknou jako národ. Chatzidakis naopak tvrdil, že vytvoření jednotného literárního jazyka se může setkat s komplikacemi kvůli existenci mnoha řeckých dialektů.⁶⁵

Psycharis se střetával s problémy ohledně ustanovení literárního jazyka. Zastával názor, že co se týče slovní zásoby, slova pocházející ze starořečtiny se mají použít pouze tehdy, pokud novořečtina nebude schopna najít ekvivalent, avšak pouze s podmínkou, že si je přizpůsobí novořeckým gramatickým pravidlům. Nikdy netvrdil, že slovní zásoba tvoří jazyk. Věřil však, že dimotiki je schopná obohatit slovní zásobu, například z hlediska průmyslu, filozofie atd., více než katharevusa. Co se týče řeckých dialektů, ex silentio byl toho názoru, že neexistuje jednotný novořecký jazyk. Tak či onak, všechna díla podle něj měla být souzena v první řadě na základě použitého jazyka, na druhém místě podle obsahu.⁶⁶

Slova a pojmy pocházející z cizích jazyků nejsou podle Psycharise “cizími” pro někoho, kdo je běžně používá, jsou “cizími” pouze pro gramatiky a etymology.

Kromě ustanovení dimotiki jakožto národního jazyka podle Psycharise bylo velmi důležité i jeho ustanovení jako hlavního jazyka v oblasti vzdělávání. Odůvodňoval to tím, že je-li jej možné využít v literatuře, je možné jej využít v jakémkoliv dalším odvětví.⁶⁷

⁶³ Μανόλης Τριανταφυλλίδης: Ο Ψυχάρης και το γλωσσικό ζήτημα. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-03-20]

⁶⁴ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 86

⁶⁵ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 89

⁶⁶ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 92

⁶⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 93

1.7. Cesta Řeckem

V roce 1886 se konala konference *Filologického konstantinopolského spolku* v Konstantinopoli na oslavu 25 let od jeho založení. Psycharis na ni byl vyslán francouzským ministerstvem vzdělání jakožto zástupce Francie. Měl tak možnost vycestovat do Řecka, konkrétně do Athén, pevninského Řecka, Thessálie, na řecké ostrovy a do Konstantinopole⁶⁸. Jeho cesta trvala zhruba tři měsíce. Kromě toho, že měl zastupovat Francii, měl v úmyslu také studovat jazykové idiomy v okolních oblastech Konstantinopole a Smyrny.

Turecké úřady však konání konference nepovolily. I přesto Psycharis chtěl, aby v časopisu spolku vyšla jeho řeč, kterou měl připravenou na konferenci. Tento časopis však zastával velmi konzervativní názor vůči dimotiki, kterou Psycharis psal. Navzdory tomu uspěl a díky svému otci, který v té době pobýval v Konstantinopoli, se mu tuto řeč povedlo publikovat. Jednalo se o velice důležitou událost - veřejnost tímto vůbec poprvé přišla do styku s jazykem dimotiki v próze.⁶⁹

Psycharis v této řeči představuje obecný plán pro organizaci filologických a dialektických studií. Doporučuje metodické studium prvků živého jazyka, ale také sepsání gramatiky, slovní zásoby a shromáždění idiomatických slovníků a dialektologických monografií.

Psycharis prvních pět týdnů svého pobytu strávil v Konstantinopoli a často navštěvoval oblast Fanar a knihovnu v Metochi tu Panajiu Tafu. Tam se setkal s rukopisy, díky nimž dospěl k závěru, že aby někdo byl schopen pochopit “nové Řecko” (myšleno období, kdy se Řecko stalo nezávislým státem (1832)⁷⁰) z mytologického, lingvistického, etnografického, náboženského i politického hlediska, musí “prokličkovat” byzantským středověkem.

⁶⁸ Κώστας Φλώρης: Ο Ψυχάρης και το έργο του: Κώστας Φλώρης. www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-12]

⁶⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 95

⁷⁰ DOSTÁLOVÁ, Růžena, Pavel HRADEČNÝ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Vladimír VAVŘÍNEK a Konstantinos TSIVOS. Dějiny Řecka, 2007, str. 687

Jakmile odjel z Konstantinopole, vydal se na ostrov Chios studovat místní jazykové idiomy. Dospěl k tomu, že se zde vyskytují tři hlavní idiomy, ale důležité rozdíly viděl především mezi použitím jazyka ve dvou vesnicích. Proto také uvažoval, že je třeba z lingvisticko-geografického hlediska prozkoumat celé Řecko.⁷¹

Po pobytu na ostrově Chios odjel do Athén, kde měl v úmyslu studovat, jak je psán, mluven a vyučován kini nea elliniki. K tomuto účelu navštěvoval střední a vysoké školy, přicházel také do styku se slovní zásobou používanou v námořnictvu, vojenství atd. Taktéž zkoumal jazyk tehdejších novin a knih a byl si vědom toho, že zde panuje jakási dichotomie mezi lidovým a uměle vytvořeným jazykem.

Po návratu do Francie na podzim roku 1886 přednášel na *École des Hautes Études* o přehledu novořeckých dialektů a o metodě svého bádání. Zároveň se zabýval interpretací středověkých textů a jejich překladem do katharevusy a dimotiki. Následující rok přednášel o gramatických jevech novořeckého jazyka, interpretaci novořeckých textů a o dějinách vývoje novořečtiny.⁷²

Ve svém díle *Má cesta* zmiňuje důležitá jména básníků jako Vikelas⁷³, Vizyinos, Drosinis, Palamas a dalších, kteří ve své poezii používali nový jazyk. Zároveň se vrací ke starším dobám, konkrétně k období krétské renesance, kde nejdůležitějšími byla díla *Erotokritos*, *Erofilis* a z pozdější doby díla tzv. Sedmiostrovní školy Dionysiose Solomose⁷⁴, dále i lidové písně. Padlo zde i jméno Adamantios Korais⁷⁵, zastánce archaizujícího jazyka, k němuž měl Psycharis negativní postoj, protože věřil, že nebyl spisovatelem, ale pouhým filologem oproti Solomosovi, který přispěl ke ztvárnění literárního jazyka.⁷⁶

⁷¹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 96

⁷² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 98-99

⁷³ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 616 Δημήτριος Βικέλας- Dimitrios Vikelas (-ase)

⁷⁴ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 557 Διονύσιος Σολωμός- Dionysios Solomos (-ose)

⁷⁵ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 365 Αδαμάντιος Κοραΐς- Adamantios Korais (-ise)

⁷⁶ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 102

Má cesta nebyla určena pouze odborníkům, ale i pro širokou veřejnost. Proto se také snažil podotknout, že vedle jazykových idiomů existuje paralelně také společný lidový jazyk, který má i svou gramatiku.⁷⁷

K tomu, aby jakýkoliv lidový jazyk dosáhl na úroveň technického jazyka, je třeba využít výpůjček. Jak Psycharis sám tvrdil, pokud dimotiki nemá slovo, které potřebuje, vypůjčí si je ze starořečtiny a přizpůsobí pravidlům lidové gramatiky.⁷⁸ Do jisté míry je toto dílo jakýmsi logickým výkladem. Je to jedno z prvních kompletních prozaických děl psané jednotným a uspořádaným jazykem, v němž se můžeme setkat kromě lingvistických a dialektologických závěrů s nespočetným množstvím nápadů a pocitů.⁷⁹ Jde o dílo horlivého patriota, který se snaží sjednotit řecký národ, ale zároveň je schopný přednést vliv francouzské kultury, která jej tak ovlivnila. Spojuje význam svobody a řeckého lidového jazyka. Dílo se setkalo s pozitivními i negativními ohlasy. Velice příznivý postoj měli Kostis Palamas a Emmanuil Roidis, kteří své názory a kritiku publikovali později v novinářských článcích.⁸⁰ K pochopení nejen tohoto díla, ale i jiných, které Psycharis napsal, bylo a je třeba si uvědomit, že se vždy snažil být jak spisovatelem, tak i vědcem, protože věřil, že tito k dosažení požadovaného výsledku často potřebují stejné kvality, a to fantazii, intuici a analytického ducha.⁸¹

1.8. Psycharis a řecká intelektuální tradice

Psycharis se léta zabýval klasickými studii latinské a starořecké filologie. Je to jeden z důvodů, proč obdivoval tyto dvě kultury, které přispěly k pozdějšímu vývoji Řecka, Itálie a celé Evropy. Řeky obdivoval za jejich schopnost dát hodnotu myšlence a poezii, domníval se však, že tehdejší starořecký svět nepoznal literární, jazykové ani národní spojení, což považoval za jeden z hlavních důvodů, proč starověké Řecko nemohlo být vzorem pro nové Řecko. Podle něj toto spojení byli naopak schopni poskytnout staří Římané, díky nimž proniklo do byzantského světa. Byl toho názoru, že díky lidové tradici je řecký národ schopen jakéhosi očištění a obrození. Věřil, že jazyková diglosie vznikla už v době Byzance.

⁷⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 102-103

⁷⁸ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Μανόλις. Νεοελληνική γραμματική, 1938, str. 401

⁷⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 107

⁸⁰ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 108

⁸¹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 114

Byzantinci se zaměřovali spíše na obohacení slovní zásoby, aniž kladli důraz na techniku, funkci a gramatiku jazyka.⁸² Jazykový archaismus byzantských učenců byl podle Psycharise jazyk neznalosti, falešná řečtina, která neměla nic společného s klasickou starověkou a novou řečtinou. Upozornil však na to, že řecká jazyková diglosie je odlišná od diglosií v ostatních evropských zemích. Zmiňoval předchůdce jazykové literární tradice, od Byzantince Spanea⁸³ až po krétskou literaturu, z novějších let J. Vilarase⁸⁴, D. Solomose a A. Valaoritise⁸⁵.

V jedné studii, kterou publikoval v roce 1902, pokládá počátky novořecké literatury do 16. století, tj. do období krétské renesance, kde apeluje na díla *Erotokritos*, *Oběť Abrahamova*, *Erofilii* atd. Důležité postavení podle něj zaujímá krétská divadelní tvorba. Věřil, že Byzantinci nebyli schopni provozovat divadlo a drželi se předloh římského impéria, pro které byly důležité hippodromy. Proto také tolik odlišoval Krétu od Byzantské říše - Kréta byla silně ovlivněna Itálií, díky níž dokázala vybudovat divadelní tradici. Na Psycharise udělala dojem skutečnost, že v krétském divadle a literatuře se používal jazyk dimotiki,⁸⁶ zatímco v ostatních oblastech Řecka převládal jazyk katharevusy.⁸⁷

Kromě krétské divadelní a literární tvorby Psycharis ctil lidové písně a pohádky. Lidové písně byly dle teorie S. Zambeliose⁸⁸ převážně smuteční básně bez radosti a pozitivismu. Lidové písně jsou podle něj pilířem lidové poezie a lze jimi vyjádřit všechny lidské pocity. Mezi další lidové poklady patří i řecké pohádky s fantastickými, mytologickými, ale i reálnými náměty.⁸⁹

Vedle krétské literatury, lidových písní a pohádek zařazuje Psycharis k předchůdcům jazykového manifestu i některé spisovatele, například J. Vilarase, A. Valaoritise a D.

⁸² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 117-118

⁸³ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 560 Σπανέας- Spaneas (-ea)

⁸⁴ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 616 Ιωάννης Βηλαράς- Jannis Vilaras (-ase)

⁸⁵ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 611 Αριστοτέλης Βαλαορίτης Aristotelis Valaoritis (-ise)

⁸⁶ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Μανόλις. Νεοελληνική γραμματική, 1938, str. 47

⁸⁷ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης. Ν. Νικολαΐδη, 1959. str. 121

⁸⁸ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 634 Σπυρίδων Ζαμπέλιος Spyridon Zambelios (-ose)

⁸⁹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 122-123

Solomose, které považoval za otce novořecké poezie. Zejména Valaoritis a Solomos dopomohli k tomu, aby se dimotiki stal hlavním jazykem novořecké poezie.⁹⁰

Psycharis nezavrhuje starořeckou literaturu jako zdroj k rozvoji novodobé literatury, ale je podle něj třeba se držet i jiných cizích literatur. Zdůrazňuje, že aby vznikla “novější” literární tvorba, je důležité se držet lidových písní a byzantského, novořeckého folklórního, vesnického a městského života.⁹¹

Po Psycharisově smrti se profesorem novořeckého jazyka na *Institut national des langues et civilisations orientales* (Národní institut orientálních jazyků) a později i jejím ředitelem stal André Mirambel. Zabýval se vývojem novořeckého jazyka, jeho gramatikou, byzantskou literaturou i novořeckou prózou a napsal k těmto tématům řadu publikací, knih a studií.⁹²

V jedné ze svých publikací se zabýval konkrétněji samotným Jannisem Psycharisem a novořeckými studiiemi (*Jean Psichari et les études néo-helléniques*). Mirambel uvádí chronologickou tabulku Psycharisových publikací. Psycharise označuje za jednoho z prvních lingvistů zabývajících se novořeckým jazykem. Zabýval se gramatickými otázkami středověké řečtiny, fonetikou, dialektologií a slovní zásobou.⁹³ Vesměs byly pro Psycharise důležité tři věci, a to nepřetržitý vývoj řeckého jazyka, potřeba sjednocení společného jazyka na základě přírodních zákonů k lidovému užití a gramatika. Ta je pro něj nejdůležitějším základem k jakékoliv další tvorbě. Věřil, že dimotiki musí zaujmout místo katharevusy. Nebyl proti užívání cizích a archaických slov, ta podle něj stačila pouze přizpůsobit pravidlům lidového jazyka.⁹⁴

1.9. Psycharisova literární tvorba

Psycharisova literární tvorba je velice obsáhlá. Kromě jednotlivých řeckých titulů jako *Τ' όνειρο του Γιαννίρη* (1897), *Για το Ρωμείο θέατρο. Κυρούλης, Γουανάκος* (1901), *Ζωή κι αγάπη στη μοναξιά. Ιστορικά ενός καινούργιου Ρομπινσώνα* (1904), *Η άρρωστη δούλα* (1907), *Τα δυο αδέρφια* (1910), *Στον ίσκιο του πλατάνου* (1911), *Αγνή* (1913), *Τα δυο τριαντάφυλλα του Χάρου* (1914) byla vydána v časopisech i menší díla, jako anekdoty,

⁹⁰ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 125

⁹¹ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 129

⁹² ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 206

⁹³ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 211

⁹⁴ ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης, 1959. str. 213-214

povídky, dramata atd. Naopak ve francouzštině byla vydána *Jalousie* (1892), *Cadeau des noces* (1893) *Le rêve de Janniri* (1897), *La croyante* (1898), *L'épreuve* (1899), *Le crime du poète* (1913), *Sœur Anselmine* (1918), *Le solitaire du Pacifique* (1922), *Typesses* (1904), *Le crime de Lazarine* (1926) a v italštině svazek písní s názvem *Fioretti per Francesca*.

Tato díla a i mnoho kritických (*Ernest Renan*-1925, *Κωστής Παλαμάς*-1927, *Au-tour de Grèce*- 1895) a vědeckých prací (*Ρωμείκη Γραμματική, Τα Ρόδα και Μήλα*) se skládají z autoanalýzy a popisu reálných osob a událostí. Psycharis, buď sám, nebo skrze postavy svých děl líčí, kde všude byl a co viděl. Je často vidět odraz a vliv společnosti, ve které žil a vyrůstal. Viděl svět očima měšťana a jeho literární tvorba neudělala ani krok stranou od jeho společenského “já”.⁹⁵

1.10. Závěr života

Jannis Psycharis byl diabetik. Zemřel v Paříži v roce 1929. Jeho pozůstatky byly podle jeho přání převezeny na ostrov Chios. Psycharisovu knihovnu, která je dnes nedílnou součástí výstavy v muzeu Benaki v Athénách, odkoupil národní učenec a patron Emmanuil Benakis. Psycharisova literární a vědecká tvorba je velice rozsáhlá, zahrnuje básně, povídky, romány i divadelní hry psané v řečtině, francouzštině a italštině.⁹⁶

⁹⁵ Δημήτρης Γληνός: Γιάννης Ψυχάρης βιογραφικό και κριτικό σημείωμα. www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-03]

⁹⁶ Γιάννης Ψυχάρης: Το ταξίδι μου. www.helioskiosk.gr [online]. [cit. 2016-06-10].

2. Vývoj jazykové otázky

2.1. Počátky diglosie

Počátky řecké jazykové otázky sahají do doby alexandrijských učenců. Koncem 1. století př. n. l. ve školách řecky mluveného světa započalo klasicizující hnutí, pro něž bylo charakteristické snahou o napodobování athénských spisovatelů z 5. a 4. století př. n. l.⁹⁷ Alexandrijští gramatici odmítají přiznat, že se jazyk přirozeně vyvíjí, a otrocky se drží starověkých tvarů řecké klasické literatury. Podstatu hledají v rámci mrtvého jazyka, attického dialektu, a ne v helénistické koiné, v té době nejrozšířenější. Tento odpor ještě zesílil, když se křesťanství, tehdy nové náboženství, snažilo bojovat proti pohanství za pomoci jazyka, jímž byla koiné.⁹⁸ Nástrojem komunikace církve se ve 4. století stala atticistická řečtina. Naopak řecká koiné se omezovala pouze na zbožné lidové texty pocházející spíše z venkovského prostředí, nikoliv z prostředí městského. Jazyková diglosie tímto způsobem nabrala nový směr.⁹⁹

Hlavní příčinou vzniku “uměle vytvořené” diglosie, která přetrvává dodnes, se stal atticismus. Tomu se nepodařilo zastavit přirozený vývoj živého jazyka, ale udržoval se alespoň v písemném projevu. Vzniklo tak bitevní pole, v němž na jedné straně stáli vzdělanci¹⁰⁰ a žáci filozofických škol, kteří vzhlíželi ke starořeckému attickému dialektu a snažili se ho co nejvíce napodobit, na straně druhé stál lid, který neustále obohacoval jazyk různými modernismy.¹⁰¹

⁹⁷ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 245

⁹⁸ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

⁹⁹ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 246

¹⁰⁰ NEDĚLKA, Teodor. Novořecko-český slovník, 2002, str. 475 λόγιος= intelektuál, vzdělanec, vzdělaný

¹⁰¹ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

2.2. Helénistické a římsko-byzantské období

V 9. století byl v kruhu intelektuálů patrný náznak návratu ke starověké tradici. Tento nový byzantský atticismus napodoboval klasické athénské spisovatele a vyhýbal se jakýmkoliv prvkům tehdejšího mluveného jazyka.¹⁰²

V 10. století se v literatuře a oficiálních mluvených projevech užívaly dva typy jazyka, a to klasicizující a neklasicizující. Naproti tomu mluvený jazyk v písemném projevu nikdy použit nebyl.¹⁰³

V byzantském světě měly vliv na jazykovou situaci dva faktory. Zaprvé, jazyk byl vždy smíšený (obsahoval prvky mluveného i klasicizujícího jazyka). Zadruhé, lidová literatura se omezovala pouze na lyrickou tvorbu, zatímco próza byla psána klasicizujícím jazykem.¹⁰⁴ Musíme si však uvědomit, že v prvních staletích byzantské říše byla úředním jazykem latina.¹⁰⁵

2.3. Období turkokracie

Po pádu Konstantinopole byl intelektuální poklad svěřen do rukou byzantských vzdělanců, “strážců”, kteří našli útočiště v jiných zemích a tak dokázali zachovat řeckou tradici, rozvíjet řecké vzdělání a připravit tak “půdu” pro pozdější znovuzrození řeckého státu.¹⁰⁶

V Itálii působil Nikolaos Sofianos (1. pol. 16. stol.), který se obzvláště zajímal o novořecký jazyk, také se pokusil o vydání knih psaných v dimotiki, aby pomohl ke vzdělání v Turky drženém Řecku. Pro tento účel sepsal první gramatiku dimotiki¹⁰⁷, kterou jako první vydal později Emile Legrand.¹⁰⁸

¹⁰² BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 247

¹⁰³ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 248

¹⁰⁴ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 249

¹⁰⁵ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Μανόλις. Νεοελληνική γραμματική, 1938, str. 23

¹⁰⁶ ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ, Παναγιώτης Δ. Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία, 2005. str. 53

¹⁰⁷ Κώστας Φλώρης: Ο Ψυχάρης και το έργο του: Κώστας Φλώρης. www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-12]

¹⁰⁸ ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ, Παναγιώτης Δ. Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία, 2005. str. 54

Dalo by se říci, že problém jazykové otázky v Řecku byl způsoben snahou o jazykové očištění, i když mnoho autorů s tím nesouhlasí vzhledem k tomu, že počátky jazykové otázky zasazují už do doby atticismu. Výsledkem tohoto očišťování byla katharevusa.¹⁰⁹

Všichni vzdělanci v době turkocracie i jejich byzantští předchůdci psali starořeckým jazykem. Jazyk dimotiki byl omezen pouze na literaturu určenou pro lid a pro užití v kostelních kázáních.¹¹⁰

Tato diglosie pokračuje v době osmanské nadvlády. Řekové žijící tehdy v západní Evropě byli silně ovlivněni evropskou renesancí a chtěli, aby v těchto šlépějích pokračoval i řecký národ. Uvědomovali si, že nástrojem, který by pomohl Řekům v obrození, nemůže být archaizující jazyk, nýbrž jim výrazně bližší jazyk živý a mluvený.¹¹¹

2.4. Korais a jeho “střední cesta”

Po národním osvobození dominuje ideál k návratu do starověku. Nástrojem tohoto “návratu” se stává písemný projev, který však není ucelený ani z hlediska gramatického, ani z lexilogického. Archaizace tohoto uměle vytvořeného jazyka naznala meze.¹¹²

Konzervativci považují za ideální nástroj starořecký jazyk, naopak malá část chce pro tento účel použít koiné. Mezi archaisty a dimotikisty stál Adamantios Korais, který požadoval jakousi “střední” cestu - jazyk postavený na lidovém jazyku, ale poupravený pravidly starořečtiny. Tímto se Korais stal prvním tvůrcem tzv. katharevusy.¹¹³

Korais věřil, že více než dvoutisíciletý vývoj jazyka byl důsledkem korupce a barbarství. Proto přišel s návrhem “jazykové očisty” a morfologické úpravy barbarských prvků v jazyce.¹¹⁴

¹⁰⁹ ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ, Παναγιώτης Δ. Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία, 2005. str. 56

¹¹⁰ ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 14

¹¹¹ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

¹¹² ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

¹¹³ ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 14

¹¹⁴ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

Po založení nového řeckého státu Koraisovu používali spisovatelé a stala se jazykem státu. Postupně převládaly tendence k návratu ke starořecké slávě a archaistické atmosféře.¹¹⁵ Koraisova katharevusa se tak postupně mění v archaický jazyk.¹¹⁶

Vrcholem očisty se stala 80. léta 19. století, kdy Konstantinos Kontos vzpomíná na řecký atticismus a upozorňuje na počátek bankrotu archaismu. V těchto letech začíná převládat vědomí nutnosti jazykové změny. Vliv na to měly dvě události, a to spojení Sedmiostroví se zbytkem Řecka a vědecké osvícenství vědců. Ti se zabývali folkloristikou, řeckou historií i jazykem a na vývoj helenizace a na její vztah se starověkem pohlížejí objektivně (Nikolaos Politis, Dimitrios Vernardakis).¹¹⁷

Od roku 1880 dochází k politickým a společenským změnám včetně prvních pokusů o reformy v oblasti školství. V roce 1882 probíhala snaha o přerušení archaizující vlny a zavedení novořeckého jazyka na školách.¹¹⁸

2.5. Devatenácté století

Po založení nového řeckého státu (1832) probíhá snaha o ustanovení katharevusy jako oficiálního národního jazyka. Charakteristické pro toto období je to, že se stát nijak nepodílel na otázkách ztvárnění jazykové politiky a nijak nezasahoval do procesu jazykové reformy.¹¹⁹

Ve stejné době se v Evropě zrodila řecká studia a zaměřují se na situaci novořeckého jazyka a jeho blízký vztah se starořečtinou.¹²⁰

Vedle těch, kteří používali živý jazyk, se objevuje i skupina vzdělců, kteří si uvědomují, že ztvárněný jazyk nového řeckého národa již existuje. Mezi nimi byli Grigorios Konstantas, Athanasios Psalidas, Athanasios Christopulos¹²¹, Jannis Vilaras, Dionysios

¹¹⁵ ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 14

¹¹⁶ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Μανόλις. Νεοελληνική γραμματική, 1938, str. 47

¹¹⁷ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

¹¹⁸ ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 3

¹¹⁹ ΣΤΑΥΡΙΔΗ-ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ, Ρένα. Το γλωσσικό ζήτημα. www.greek-language.gr [online]. 2001 [cit. 2017-03-27]

¹²⁰ ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 3

¹²¹ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 299 Αθανάσιος Χριστόπουλος- Athanasios Christopulos (-ose)

Solomos¹²² a další, kteří zastávali názor, že aby došlo k intelektuálnímu obrození, je třeba nejprve ustanovit živý jazyk.

Proti dimotikistickému hnutí se postavili zastánci archaizujícího jazyka. Tvrdili, že jazyk národa se nedokáže vyjádřit se v jakékoliv sféře, protože je to jazyk zkažený, sprostý a barbarský. Aby došlo k obrození řeckého národa, bylo třeba se držet starořecké tradice a jazyka. Mezi zastánce tohoto archaizujícího jazyka patřili například Evjenios Vulgaris¹²³, Panagiotis Kodrikas, Konstantinos Ikonomos a další.¹²⁴

Jazyková reforma ze strany řecké buržoazie tihne k archaizujícím tvarům, zatímco na druhé straně snaha dimotikistů o jazykovou reformu, jejíž základem by měl být lidový jazyk, dimotiki, byla značně omezena, alespoň do roku 1888.¹²⁵

Největší “obětí” tohoto problému bylo samotné školství. Od roku 1834 se výuka starořeckého jazyka a gramatiky stává hlavním předmětem na základních školách. Řecký lid byl povinen používat vedle svého lidového jazyka ještě jazyk uměle vytvořený. Pokud bychom brali v potaz použití jazykových idiomů, mohli bychom říci, že se řecký lid potýkal dokonce s triglosií.

2.5.1. Psycharis a dimotikistické hnutí

V posledním čtvrtletí se pohled na lidový jazyk postupně mění¹²⁶. Závěry historické lingvistiky a kontakt s řeckými dialekty změnil názor těch, kteří byli zaujatí vůči lidovému jazyku, a tak katharevusa ztrácí zastání, které měla předtím.¹²⁷

Mezi lety 1876 a 1886 se jazyková otázka dostává do středu pozornosti. V roce 1888 vydává Jannis Psycharis svou knihu *Má cesta*, v níž vyjadřuje své lingvistické názory, které

¹²² Κώστας Φλώρης: Ο Ψυχάρης και το έργο του: Κώστας Φλώρης. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-12]

¹²³ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 621 Ευγένιος Βούλγαρης- Evjenios Vulgaris (-ise)

¹²⁴ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

¹²⁵ ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. Www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 3

¹²⁶ NEDĚLKA, Teodor. Novořecko-český slovník, 2002, str. 241 δημόδης=lidový, populární

¹²⁷ ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. Www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 4

se setkaly s mnoha negativními, ale i pozitivními reakcemi.¹²⁸ Tímto dílem dal popud k dalším jazykovým “bojům” a podílel se tak i na prosazení dimotiki v próze.¹²⁹ Dimotikistické hnutí se rozšiřuje do ostatních kruhů a v roce 1917 bylo toto období označováno za léta “útočného dimotikismu”. Kromě článků, které publikoval Psycharis v Paříži, vydávají jeho zastánci v Řecku svůj časopis *Numas*¹³⁰ a zakládají jazykové asociace.¹³¹

2.6. Dvacáté století

2.6.1. První fáze dimotikismu

První “útočná” fáze dimotikismu (1901-1917)¹³² je doprovázena politicko-historickými událostmi (balkánské války, první světová válka atd.) a je charakterizována dobou, kdy nastává uvědomění si toho, že je třeba ustanovit dimotiki jazykem školství. Vliv dimotikismu neustále roste a je o něj zájem, stejně tak o folkloristiku, lidová řemesla, architekturu a hudbu. Dimotiki pronikla do lyrické a divadelní tvorby a pokouší se získat své místo i v próze.¹³³

2.6.1.1. Orestiaka a Evangelika

Věrným žákem a zastáncem názorů Psycharise byl Alexandros Pallis¹³⁴. Přeložil do dimotiki Homérovu *Illiadu*, čímž se snažil o oživení tohoto starověkého eposu. Přeložil do něj dokonce Nový zákon, což vedlo ke krvavým demonstracím ze strany konzervativců v

¹²⁸ Κώστας Φλώρης: Ο Ψυχάρης και το έργο του: Κώστας Φλώρης. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-12]

¹²⁹ ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ, Παναγιώτης Δ. Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία, 2005. str. 64

¹³⁰ Κώστας Φλώρης: Ο Ψυχάρης και το έργο του: Κώστας Φλώρης. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-12]

¹³¹ ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 14

¹³² Μανόλης Τριανταφυλλίδης: Ο Ψυχάρης και το γλωσσικό ζήτημα. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-03-20]

¹³³ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

¹³⁴ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura, 1975, str. 461 Αλέξανδρος Πάλλης- Alexandros Pallis (-ise)

roce 1901. Tato událost se zapsala do dějin jako tzv. Evangeliaka¹³⁵. Se stejnou reakcí - událost zvaná Orestiaaka¹³⁶ - se setkal Georgios Sotiriadis v roce 1903, když do dimotiki přeložil Aischylovu *Oresteiu*.¹³⁷

Psycharisův jazykový manifest následuje taktéž Argyris Eftaliotis, který do dimotiki přeložil Homérovu *Odysseu*.

Nejvýznamnějším zastáncem Psycharise se stal Emmanuil Triandafyllidis, který svým dílem významně přispěl k prosazení dimotiki i ve vědecké sféře.¹³⁸

2.6.1.2. Založení Vzdělávacího sdružení

V prvních desetiletích je snaha o sjednocení dimotikistů a o propagaci dimotikistických názorů. V roce 1910 je založeno *Vzdělávací sdružení*¹³⁹, které se pokusilo o vzdělávací reformu, ale značně se distancovalo od Psycharisových názorů. Činnost *Vzdělávacího sdružení* se neomezovala pouze na propagaci dimotikistického hnutí, ale také na jazykovou a vzdělávací reformu, která se stala nástrojem tlaku na politiku. Jazyková reforma se zčásti podařila a dimotiki byla ustanovena vzdělávacím jazykem v prvních čtyřech třídách základních škol.¹⁴⁰

A. Mirambel rozlišoval ve 30. letech 20. století pět jazykových stádií, a to katharevusu, smíšený jazyk, mluvený jazyk, dimotiki a puristickou dimotiki (tzv. malliari).¹⁴¹

¹³⁵ DOSTÁLOVÁ, Růžena, Pavel HRADEČNÝ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Vladimír VAVŘÍNEK a Konstantinos TSIVOS. Dějiny Řecka, 2007, str. 334

¹³⁶ DOSTÁLOVÁ, Růžena, Pavel HRADEČNÝ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Vladimír VAVŘÍNEK a Konstantinos TSIVOS. Dějiny Řecka, 2007, str. 357

¹³⁷ ΣΤΑΥΡΪΔΗ-ΠΑΤΡΙΚΪΟΥ, Ρένα. Το γλωσσικό ζήτημα. Www.greek-language.gr [online]. 2001 [cit. 2017-03-27]

¹³⁸ ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΪΤΡΗΣ, Παναγιώτης Δ. Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία, 2005. str. 65-66

¹³⁹ DOSTÁLOVÁ, Růžena, Pavel HRADEČNÝ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Vladimír VAVŘÍNEK a Konstantinos TSIVOS. Dějiny Řecka, 2007, str. 598

¹⁴⁰ ΔΙΑΤΣΈΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. Www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 5

¹⁴¹ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 260-261

2.6.2. Druhá fáze dimotikismu

Druhou fází je “státní” dimotikismus, který začíná v roce 1917. Jednalo se o důležitý rok - tehdy byla dimotiki ustanovena jazykem školství v prvních čtyřech třídách základních škol, zatímco v páté a šesté byla naopak vyučována katharevusa. Tato vzdělávací reforma vzhledem k neustálým politickým změnám nedosáhla svého naplnění, a tak se v letech 1921-1923 katharevusa stala opět jediným vyučovacím jazykem na školách. Později v roce 1935 byla dimotiki omezena pouze na první tři třídy základních škol.¹⁴²

2.6.2.1. Povinná školní docházka

Reforma z roku 1929 prodloužila povinnou školní docházku na prvních šest tříd základní školy. Na ně navazovala tříletá gymnázia, po nichž následovala taktéž tříletá lycea, na něž se skládaly přijímací zkoušky. Tento model přetrvává v Řecku dodnes, s tou výjimkou, že od roku 1976 byla zavedena povinná devítiletá školní docházka.¹⁴³

V roce 1930 se dimotiki stala vyučovacím jazykem na všech třídách základních škol. V roce 1933, kdy v čele byla Lidová strana, byla opět omezena dimotiki na základních školách a v roce 1935, rok před Metaxasovou diktaturou, se omezení vztahovalo i na gymnázia.¹⁴⁴

2.6.2.2. Období řecké občanské války

Během řecké občanské války se nový politický režim stavěl proti všemu modernímu a došlo k omezení základních práv a svobod. V té době byla katharevusa opět na vrcholu. V následujících dvou desetiletích se Evangellos P. Papanutsos snažil jít v šlépějích *Vzdělávacího sdružení*, rozšířit dimotiki a navýšit počet let její výuky v rámci povinné školní docházky.¹⁴⁵

¹⁴² ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]

¹⁴³ DOSTÁLOVÁ, Růžena, Pavel HRADEČNÝ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Vladimír VAVŘÍNEK a Konstantinos TSIVOS. Dějiny Řecka, 2007, str. 597

¹⁴⁴ ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str.6

¹⁴⁵ ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 8

2.6.2.3. Období od roku 1964 až dodnes

Rok 1964 byl pro vývoj jazykové otázky důležitý. V tomto roce, kdy byl premiérem vlády a ministrem školství G. Papandreu, došlo k vzdělávací reformě politické strany Svaz středu.¹⁴⁶ Na školách si byly dimotiki a katharevusa jako jazyky rovný.¹⁴⁷

2.6.2.3.1. vojenská junta (1967-1974)

Vojenský puč (21.4.1967) řecké vojenské (plukovnícké)¹⁴⁸ junty negativně ovlivnil mnoho oblastí včetně vývoje jazyka. Katharevusa byla ústavou v roce 1968 ustanovena nejen úředním jazykem řeckého státu, ale i jazykem školství.¹⁴⁹

Přesné znění tohoto zákona je:

“Zákon 129 19. září 1967

“Zákon o organizaci a administraci obecného vzdělávání a jiná ustanovení“

Článek 5.1. Vyjadřovacím nástrojem pro první tři třídy základních škol, který je vyučován a používán, je mateřský jazyk v řecké podobě, odproštěný od extrémismů a idiomů. Ve čtvrté, páté a šesté třídě se používá jednoduchá katharevusa. Článek 5.2. Jednoduchá katharevusa je úředním jazykem řeckého státu dle nařízení řecké vojenské junty, a zároveň je nástrojem mluveného i písemného projevu jak žáků, tak i vyučujících ve čtvrté, páté a šesté třídě základní školy. “¹⁵⁰

¹⁴⁶ ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. Wwww.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 8

¹⁴⁷ ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 15

¹⁴⁸ NEDĚLKA, Teodor. Novořecko-český slovník, 2002, str. 703 συνταγματάρχης=plukovník

¹⁴⁹ ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 15

¹⁵⁰ ΚΟΥΤΣΟΥΡΑ, Ζωή. Δικτατορία (1967-1974) και Σχολείο: οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου [online]. Soluň, 2008 [cit. 2016-09-10]. str. 38-39

Αναγκαστικός Νόμος 129 της 19 Σεπτεμβρίου 1967.«Περί οργάνωσης και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδύσεως και άλλων τινών διατάξεων».

2.6.2.3.2. “Ukončení” jazykové otázky

Po změně režimu v roce 1974 již nebyla katharevusa přijatelným jazykem. Téměř veškerý řecký tisk začal používat dimotiki, stejně reagovaly také řecké radiofonické a televizní stanice. Nejdůležitější byl ovšem nový vzdělávací zákon 309 z 30.4.1976 jednohlasně odhlasovaný řeckým parlament s iniciativou tehdejšího premiéra K. Karamanlise a ministra školství G. Rallise. Díky tomuto zákonu byla ustanovena dimotiki vyučovacím jazykem na všech školských stupních obecného vzdělání. Kromě toho byla 8.12.1976 zveřejněna směrnice¹⁵¹, která povolila užití dimotiki ve státních úředních dokumentech.¹⁵²

V roce 1941 je vydána *Novořecká gramatika*, kterou sepsal Emmanuil Triandafyllidis. Po pádu vojenské junty (1974) byla v roce 1976 oficiálním jazykem státu ustanovena novořecká koiné.¹⁵³ Toto rozhodnutí vyvrcholilo v roce 1982 zavedením monotonického systému, což “ukončilo” jazykový problém, s nímž se Řekové potýkali dlouhá staletí.¹⁵⁴

V dnešní době (resp. od roku 1976) je katharevusa studována na školách. Je však pouze předmětem zkoumání a studia, nikoliv vyučovacím jazykem.¹⁵⁵

Dimotiki se postupně prosazovala do politických projevů, veřejných parlamentních diskuzí i univerzitních přednášek. Většina zákonů je ovšem stále napsána v katharevuse. Katharevusa dodnes přetrvala i ve vojenství a v církvi.

Oficiálním jazykem řeckého státu je kini nea elliniki (obecný novořecký jazyk).¹⁵⁶

Άρθρον 5.1. Εις τας τρεις πρώτας τάξεις του Δημοτικού Σχολείου διδάσκεται και χρησιμοποιείται ως εκφραστικόν όργανον η μητρική γλώσσα εις την πανελληνίον αυτής μορφήν, απηλλαγμένη ακροτήτων και ιδιωτισμών. Εις τας Δ', Ε', και ζ' τάξεις διδάσκεται και χρησιμοποιείται η απλή καθαρεύουσα.

Άρθρον 5.2. Η απλή καθαρεύουσα, επίσημος γλώσσα του Κράτους κατά διάταξιν συνταγματικήν, είναι το όργανον εκφράσεως, γραπτής και προφορικής, διδασκόντων και διδασκομένων, εις τας τάξεις Δ', Ε' και ζ' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου,[...].

¹⁵¹ NEDĚLKA, Teodor. Novořecko-český slovník, 2002, str. 282 εγκύκλιος= směrnice, nařízení

¹⁵² ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 15

¹⁵³ DOSTÁLOVÁ, Růžena, Pavel HRADEČNÝ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Vladimír VAVŘÍNEK a Konstantinos TSIVOS. Dějiny Řecka, 2007, str. 599

¹⁵⁴ ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13].

¹⁵⁵ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 257

¹⁵⁶ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 258

Lze tedy říci, že Řecko má jednotný jazyk, a to obecný novořecký jazyk, který je ovšem tvořen dvěma jazykovými idiomy - dimotiki a katharevusa. Dimotiki a katharevusa jsou paralelně užívány, ovšem existují mezi nimi fonologické, morfologické, slovtvorné, syntaktické a lexikální rozdíly.¹⁵⁷

Prvky katharevusy, které dodnes přežívají, se týkají především ustálených slovních spojení. K použití některých prvků katharevusy dochází, není-li dimotiki schopna poskytnout adekvátní ekvivalent. S tím úzce souvisí i použití katharevusy určitými skupinami obyvatel (lékaři, právníci, vědci, generálové atd.) při snaze o sebezaražení do společenského žebříčku a citové zabarvení jazyka.¹⁵⁸

Morfologie obecného řeckého jazyka není ještě tak ustálená jako v jiných světových jazycích, proto se také řečtí spisovatelé často potýkají s problémem výběru "vhodného" idiomu-jazyka.¹⁵⁹ Důvodem je to, že v tomto jazyce přežily starořecké sklonné tvary, které se ještě nepřízpusobily systému dimotiki.¹⁶⁰

Shrneme-li vše, co jsme doposud uvedli v oblasti jazykové otázky, mohli bychom říci, že jazyková otázka ve své klasické podobě - katharevusa a dimotiki - se přiklonila spíše na stranu dimotiki. Mnohočetné dvojitě tvary a možnost výběru ze strany spisovatelů i mluvčích spíše dosavadní jazyk jako vyjadřovací prostředek obohacují, nikoliv oslabují. Závěrem tedy podle Browninga můžeme říci, že jazyková otázka již nepředstavuje žádné nebezpečí pro současnou řeckou společnost.¹⁶¹

Názory autorů o ukončení jazykové otázky se liší. Diatsentos považuje jazykovou otázku za ukončenou od chvíle, kdy byla oficiálně zrušena katharevusa.¹⁶² Naopak Politis tvrdí, že všechny tyto události sice nepřicházejí s jednoznačným řešením řecké jazykové otázky a katharevusa nemůže přestat existovat ze dne na den, ale dříve či později bude tento problém nadobro vyřešen.¹⁶³

¹⁵⁷ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 262-266

¹⁵⁸ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 267

¹⁵⁹ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 269

¹⁶⁰ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 270

¹⁶¹ BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα, 2002, str. 272

¹⁶² ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. Www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21], str. 8

¹⁶³ ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1980. str. 15

3. Komentář

Komentář tvoří překladatelská analýza podle modelu Christiane Nordové doplněná o typologii hlavních překladatelských problémů a příklady jejich řešení.

3.1. Překladatelská analýza výchozího textu

Při analýze výchozího textu vycházím z Nordové¹⁶⁴ a z Jakobsona¹⁶⁵. Analyzované faktory rozdělují na vnětextové a vnitrotextové.

3.1.1. Vnětextové faktory

Autor a vysílatel: Autorem a zároveň i vysílatelem výchozího textu je francouzský spisovatel a lingvista řeckého původu Jannis Psycharis (1854-1929). Většinu života prožil ve Francii. Prosazoval uplatnění lidové řečtiny v literatuře, jazyk dimotiki použil i ve svých knihách.

Médium: Překládaný text vyšel ve sbírce povídek *Ve stínu platanu*. Jedná se o povídky *Zamilovaná nevěsta* (Τα Σκουλαρίκια) a *Neočekávané přátelství* (Το παιδί και τα δύο πουλάκια), první dvě povídky ve sbírce (z celkového počtu 15 povídek). Pod názvem *Στον ίσκιο του πλατάνου: δεκαπέντε διηγήματα* ji poprvé v roce 1911 v Athénách vydalo nakladatelství Εστία v edici J. Gamber.

Místo a čas: Od roku 1911, kdy kniha poprvé vyšla, následovalo několik dalších vydání. Kniha doposud nebyla přeložena do žádného jiného jazyka a vyšla pouze v Řecku. Povídka *Zamilovaná nevěsta* byla však poprvé publikována v literárním časopise *Νουμάς* v roce 1909 (č. 363) a *Neočekávané přátelství* rovněž zde, 9. ledna 1911 (č. 418).¹⁶⁶

Motiv komunikace, záměr vysílatele: Motivem komunikace v případě obou povídek bylo vytvoření uměleckého textu - vyprávění se zápletkou.

Povídka *Zamilovaná nevěsta* je určena převážně pro mládež, konkrétněji pro dívky. Jedná se o krátký román, jehož děj se odehrává v Paříži. Sám Psycharis vzpomíná, že se mu jednou zdálo, jak jej jeho starší přítel pozval na svatbu své dcery. Jannis se tedy rozhodl dát

¹⁶⁴ NORD, Christiane. Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis, 1991

¹⁶⁵ JAKOBSON, Roman. Poetická funkce, 1995.

¹⁶⁶ <http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/Ston-iskio-tou-platanou.htm>

nevěště pár safírových náušnic, které se ale záhy ztratily. Tento sen byl podnětem ke vzniku této povídky.¹⁶⁷ Lze říci, že hlavní postava spisovatele a vypravěče by se dala přirovnat jak k Psycharisovi, tak k Psycharisovu otci, jedná se tedy o povídku autobiografického rázu - Psycharisova matka, která zemřela záhy po jeho narození, se jmenovala Frosini, tedy podobě jako Froso, hlavní ženská postava v povídce, která se tajně zamilovala do staršího muže, blízkého přítele jejího otce. Cílem příběhu je, aby čtenář (nebo spíše čtenářka) soucítil s dívčí láskou a studem a strach ze zklamání nebo odhalení této touhy.

Povídka *Neočekávané přátelství* je určena převážně pro děti. Příběh se odehrává na venkově, jeho hlavním hrdinou je mladý chlapec a dva vrabci. Autor zde prokládá svými slovy a slovy svých hrdinů běžné životní situace. Postavám vrabců a dalších zvířat (kočka, ostatní ptáci) autor přisuzuje lidské vlastnosti a povahové rysy, jedná se tedy o antropomorfní prvek evokující pohádky a bajky. Hlavními motivy jsou nedůvěra, podezíravost, lstivost, ale zároveň i pochopení, soucit, důvěra a láska. Povídka není určena pouze pro děti, ale i pro dospělé, má za úkol nejen vytvářet emoce, ale také vychovávat. Poselstvím povídky je to, že harmonické soužití nejen mezi lidmi a zvířaty, ale i mezi lidmi samotnými, nás může učinit lepším a empatičtější člověkem.

Funkce textu: Jedná se o umělecký text, jehož funkce je především emotivní (expresivní) a poetická. V obou povídkách jsou dominantní vnitřní pocity postav. Dále, zejména v *Neočekávaném přátelství*, hrají důležitou roli rozhovory mezi postavami, další funkcí je tedy zjevně funkce fatická. Dále je zde funkce referenční, určující vztah k tématu promluvy. Konativní a fatická funkce a orientace na adresáta je patrná v obou povídkách - autor se obrací na adresáta a snaží se na něj působit (v povídce *Neočekávané přátelství* se jej prostřednictvím alegorie snaží vychovávat).

Adresát: Povídky jsou určeny široké veřejnosti - všem věkovým kategoriím, přestože lze říci, že každá z povídek zaujme a ovlivní jinou skupinu čtenářů (*Zamilovaná nevěsta* mladé dívky, *Neočekávané přátelství* děti i dospělé).

3.1.2. Vnitrotextové factory

Téma a obsah: Tématem povídky *Zamilovaná nevěsta* je vyprávění o Froso, mladé nevěště, která se platonicky zamilovala do staršího přítele svého otce. Hlavní postava, vypravěč, jí jako svatební dar věnoval pár safírových náušnic, ale vzhledem k tomu, že svou lásku k němu

¹⁶⁷ <http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/Ston-iskio-tou-platanou.htm>

skrývala, nemohla či nechtěla je nosit. Když náušnice náhle zmizí, hlavní postava, spisovatel, pomocí své schopnosti vcítit se do lidí a analyzovat jejich pohnutky a charakter hledá vysvětlení této zdánlivě záhadné příhody. Povídka *Neočekávané přátelství* vypráví o snaze mladého chlapce navázat bližší vztah s párem vrabců a o nedůvěře vrabců vůči němu a lidem obecně.

Jak uvádí Georgia Pateridou, Psycharis se ve svých povídkách snaží nepřímou aplikovat sokratovskou filozofii - věří, že lidské síly a hodnoty jsou měřítkem citů a pocitů, ze kterých lze vzejít jak zlo, tak i dobro (do sokratovské filozofie zařazuje dokonce i moralitu). Tvrdí, že člověk je schopen poznat sám sebe skrze vztahy s ostatními lidmi.¹⁶⁸ V Psycharisových povídkách se objevuje psychologická analýza a rekonstrukce postav, které fungují jako symboly idejí - hlavní myšlenkou povídek se stává hledání identity řecké společnosti. Vypravěč často rozvíjí myšlenku, že logické uvažování a vědění pomáhá lidem žít v harmonii se svým okolím a tak dosáhnout jakéhosi emočního naplnění.¹⁶⁹

Presupozice: K pochopení textu není třeba žádných konkrétních znalostí terminologie ani reálií, povídky mohou být vzhledem k obsahu čteny širokou veřejností. To je třeba dále zohlednit při volbě metody překladu reálií.

Kompozice: Text je poměrně přehledný. V povídce *Zamilovaná nevěsta* jsou ich-formou zaznamenány myšlenkové postupy vypravěče, který je současně hlavní postavou, zatímco v *Neočekávaném přátelství* provází dějem er-formou autorský vypravěč, který však vstupuje do děje a oslovuje čtenáře (Δυσκολεύομαι να σας το ξεμυστερεφτώ. Μη μου την ξεχνάτε.). Navzdory dlouhým souvětím text obsahuje dostatek prostředků koherence a koheze, má spád a je logicky členěn jak po stránce obsahové, tak rozdělením do odstavců (prostředek horizontálního členění).

Neverbální prvky: K neverbálním prvkům použitým v textu patří zejména kurzíva, kterou se autor snaží dodat danému úseku důraz a upozornit na něj čtenáře (Έβανε απ' αφτούς μάλιστα λες και τον έπιασε τρέλα σωστή για το μοναδικό μου το ταλέντο. Μ' ένα λόγο, δε σ' άγγιζε, δεν το 'νιωθες κολλημένο στο πετσί σου.) Neverbálním prvkem by zde mohly být také pomlčky, jimiž autor rovněž upozorňuje na následující úsek textu (κοιτάζει το παιδί μας και φέβγει φέβγει ως τη λέφκη — όπου το αιώνιο θηλυκό της ξανάχτισε άλλη φωλιά.).

¹⁶⁸ Γεωργία Πατερίδου - Το ταξίδι των αρχαίων στα μυθιστορήματα του Ψυχάρη, 2005, str. 185

¹⁶⁹ Γεωργία Πατερίδου - Το ταξίδι των αρχαίων στα μυθιστορήματα του Ψυχάρη, 2005, str. 186

Uvozovky jsou v obou povídkách užity pouze k uvození přímé řeči. Jedná se o tzv. boční uvozovky, dle řeckého úzu v tomto pořadí « » , doplněné o pomlčku před přímou řečí, jak je rovněž typické pro řecké texty. Přímá řeč je oddělena na samostatný řádek (— «Τούτη δα που είναι κατάντικρό μας!»).

Lexikum: Lexikum je převážně neutrální či citově zabarvené. K citovému zabarvení dochází při vyjádření pocitů vypravěče a postav, což se projevuje především hojným výskytem zdvojnásobení, což v řečtině nicméně představuje méně příznakový prvek než v češtině a nemusí tedy vždy nutně vyjadřovat citové zabarvení (μικρό μικρούτσικο παιδάκι, νεράκια, ούτε μια στιγμούλα, καρδούλα, σπουργιτάκια, πηδηματάκι, πιατάκι). Zejména v povídce *Zamilovaná nevěsta* se i vzhledem k místu děje (Paříž) objevuje řada cizích výrazů ovlivněných především francouzštinou, angličtinou, italštinou a dalšími jazyky (σουρπρίζα, σάλα, σερβίτσιο τσάι από κείνα τα εγγλέζικα, βίζιτα, τσιριμόνια, ρομάντζο). V povídce *Neočekávané přátelství* autor užívá složeniny založené na zvukomalebnosti, jedná se o pojmy, kterými vrabci označují zvířata a předměty kolem sebe (γαβαβαγάκο, σβερκοπνίχτης, λιμοκοντόρος). V této povídce se objevují rovněž reálie z oblasti řecké gastronomie (φαγί, θροφή, βουκίτσα, μπιφτέκες, μεζές, ψιχαλάκι) i cizí výrazy (τσικολάτα, μαραφέτι).

Pro Psycharisovo dílo je charakteristické užití tzv. psycharismů, které přispěly k jeho kritice - byl obviňován za jazykový fanatismus, umělý jazyk, neznalost řeckého jazyka a reality své doby.¹⁷⁰ Psycharis věřil, že je třeba, aby pro dimotiki existovala přísně předem určená norma.¹⁷¹ Chtěl vytvořit obecně platná gramatická pravidla, která jsou jednoduchá na pochopení a použití a kterými vytvoří “správný jazyk”.¹⁷² Snažil se využívat místní dialekty a idiomy, pomocí nichž hledal tvary, podle kterých by mohl tato obecná pravidla gramatiky vytvořit.¹⁷³ Kvůli často tvrdé srážce těchto “návrhů” s tehdejší jazykovou realitou byl Psycharis obviňován z toho, že je stvořitelem uměle vytvořeného jazyka, jazyka neznámého pro prostý lid, z jehož jazyka v podstatě vzešel.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28], str. 6

¹⁷¹ Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28], str. 10

¹⁷² Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28], str. 11

¹⁷³ Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28], str. 16

¹⁷⁴ Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28], str. 20

Jak píše on sám: “Ke všem slovesným koncovkám první osoby singuláru a třetí osoby plurálu jsem připojil koncové -ε (místo γραφόμουν —> γραφόμενε, γράφουν —> γράφουνε), připojil jsem koncové -ν ke sloům začínající na samohlásku nebo na souhlásky κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ.¹⁷⁵ Docházelo i k přetvoření aspirovaných souhlásek na neaspirované σχ > σκ (σχίζω > σκίζω), záměny samohlásky “i” na “e”, pokud následovalo “ρ” (σίδηρο > σίδερο), vypuštění neznělé hlásky na začátku slova (ερωτώ > ρωτώ, ημέρα > μέρα).¹⁷⁶

Při analýze lexikální stránky textu je však těžko rozpoznatelné, kdy se jedná o idiom a kdy o psycharismus. Jak již bylo uvedeno, příčinou je to, že Psycharis vesměs tvořil “svůj” jazyk z lidového jazyka a nářečí. Mezi příklady těchto slov patří (v pravém sloupci je uveden současný užívaný ekvivalent daného výrazu podle normy):

έφκολα	εύκολα
κατασκοπέβοντας	κατασκοπεύοντας
δει	δει
μαζώνουνται	μαζεύονται
διες	δες
τόνε	τον
ήμουνε	ήμουν(α)
ναίσκε	βεβαίως
μη λάχει και τα τρομάξει	μη τυχόν και τα τρομάξει
έρχουμαι	έρχομαι
γενήκανε	γίνανε/έγιναν
δώθε κείθε	πέρα δώθε
απιθωμένα	τοποθετημένα
γύρεβε και καλά να τον πιάσει	ήθελε και καλά να τον πιάσει

¹⁷⁵ Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28], str. 11

¹⁷⁶ Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28], str. 7-8

Syntax: V textu se objevují oznamovací věty (Όλος ο κόσμος βάλθηκε να γυρέβει.), tázací věty («Τα σκουλαρίκια σου, Φρόσω μου, τι γενήκανε;») a hojně věty zvolací, často zakončené vykřičníkem, zejména v přímé řeči («Τι θηλυκό αιώνιο που είσαι! Τι αστόχαστη πάντα!»). Pro text obou povídek jsou typická někdy velmi dlouhá souvětí (Να, ο πόθος του, ο πόθος του ο κρυφός, η λαχτάρα του, να γίνουμε φίλοι, φίλοι πιστοί, τα παιδιά κι οι σπουργίτες, να μη φοβούνται οι σπουργίτες τα παιδιά, τα παιδιά μάλιστα να βοηθούνε, να προστατέβουνε τα πουλάκια, επειδή και τα πουλάκια είναι μικρά, είναι αδύναμα, έχουνε ανάγκη από μας, και ποιος ξέρει τι όφελος ανέλπιστο δε θα τους είναι, άμα γίνει άξαφνα καμιά συμφωνία, καμιά επίσημη συθήκη αναμεταξύ μας, να τα διαφεντέβουμε από τους εχτρούς τους;), díky přímé řeči se objevují i krátké věty jednoduché («Μίλα όσο θέλεις. Ήμουνε κει και ξέρω.»).

Intertextualita: Intertextualita se v povídkách neprojevuje.

3.1.3. Vybrané překladatelské problémy

3.1.3.1. Zdrobněliny

Jak již bylo zmíněno, v textu obou povídek se v originále nachází řada zdrobnělin. Jedná se zde o konkrétní i abstraktní substantiva označující osoby, zvířata předměty i děje. Při volbě postupu při překladu bylo nutné uvědomit si, že v řečtině je oproti češtině užití zdrobnělin častější a nejedná se o tak výrazně příznakový prvek jako v češtině, kde zdrobněliny vyjadřují takřka vždy citové zabarvení či velikost popisovaného předmětu.

Při nevhodně zvoleném zachování zdrobnělé formy substantiv v českém překladu hrozil neúmyslně směšný či jinak nevhodně působící efekt. Příkladem zachování zdrobněliny je věta:

Μπορεί για τούτο και να κουβέντιαζα μαζί της, να πρόσεξα στα λόγια της περισσότερο παρά που συνηθίζει ένας άνθρωπος της ηλικίας μου μ' ένα **πλασματάκι** της δικής της.

Český překlad:

Možná i proto jsem se s ní bavil a věnoval jsem jejím slovům větší pozornost, než je obvyklé u člověka mého věku s takovým **stvořeníčkem**, jako byla ona.

V tomto případě je zjevný citový postoj postavy vypravěče hovořícího o svém subjektivním vztahu k dívce, která v daném časovém úseku byla dítě či dospívající, je tedy vhodné zachovat dojem vypravěčovy náklonnosti a dívčiny křehkosti.

Další příklady, kdy došlo k zachování zdobněliny, jsou:

κορμάκι	tělíčko
μνηματάκι	pomníček
πιατάκι	talířek
στιγμούλα	chvilinka

Zdobnělina byla nahrazena citově neutrálním, méně příznakovým výrazem ve větě:

Η Φρόσω, άμα το ‘λαβε — της το ‘στειλα την άλλη μέρα πρωί πρωί, πριν από το μεσημέρι — μου έγραψε αμέσως ένα **γραμματάκι** χαριτωμένο, αφοσιωμένο και θερμό

Český překlad:

Jakmile jej Froso dostala - poslal jsem jí ho hned příští den brzy ráno, před polednem -, ihned mi napsala rozkošný, oddaný a milý **dopis**.

V tomto případě se sice jedná o vyjádření citové náklonnosti, ale česká zdobnělina “dopísek” by v daném kontextu působila na čtenáře rušivě, bylo tedy zvolen bezpříznakový výraz.

K nahrazení zdobněliny neutrálním výrazem došlo dále například v těchto případech:

λιβαδάκι	tráva
παιδάκι	dítě
δηγηματάκια	povídky
φλιντζανάκι	šálek

3.1.3.2. Reálie z oblasti gastronomie a cizí výrazy

Jak bylo zmíněno v analýze originálu, zejména v povídce *Neočekávané přátelství* se objevují řecké reálie označující jídlo. Bylo nutné se rozhodnout, zda se přiklonit k exotizaci (zachování koloritu, původních reálií a názvů), nebo naopak k tzv. naturalizaci (převést reálie do českého prostředí). V případě, že se jedná o pokrm, který v češtině nemá ekvivalent a není českému čtenáři znám, by pouhý přepis tedy nebyl efektivní. Pro potřeby textu navíc není zachování původních pokrmů nutné - druh pokrmu není stěžejní pro vyznění textu.

K naturalizaci a nahrazení vhodným českým výrazem došlo u slova *μπιφτέκες*:

«Έτσι σου φαίνεται σένα. Μα φρονιμότερα θα πράξεις να μείνεις σπίτι και να καθίσεις στ' αβγά σου, παρά να τρέξεις στη φωλιά τους, επειδή τα θεριά της ράτσας εκείνης, άλλο σκοπό δεν έχουνε και κάτεχέ το, παρά να πιάσουνε τ' αθροπάκια σαν και μας, είτε με **μπιφτέκες**, είτε με λογής λογής **μαραφέτια**.»

„To si jen myslíš. Raději zůstaň doma a sed' na vejcích, než lézt do jejich hnízda. Tihle obři nechtějí nic jiného, a to si dobře pamatuj, než nás lidi nalákat na **papání** a další **laskominky**.“

Naopak tam, kde byl vhodný překlad přímým českým ekvivalentem, nebylo nutné výraz měnit za jiný:

Οι **μπιφτέκες**, που έλεγε ο φίλος, ήτανε **ψίχουλα ψωμί**

Το **papání**, ο kterém mluvil, byly ve skutečnosti **drobky od chleba**

Του φέρανε **κομμάτι τσικολάτα με ψωμί**, λίγο **γλυκό** και σώσε, Κύριε! κάτι **μπισκοτάκια**, **μέλι** μονάχο.

Přinesli mu **kousek čokolády s chlebem**, nějakou tu **sladkost**... Takové lahodné **sušenky**, panečku, chutnaly jako **med**.

Zejména v povídce *Zamilovaná nevěsta* se objevují slova pocházející z cizích jazyků. Tam, kde to bylo možné, jsem se v překladu snažila zvolit podobně znějící ekvivalent.

Příklady:

σουρπρίζα

surpríza

βίζιτα

vizita

V ostatních případech došlo k nahrazení ekvivalentem, který je sice také cizího původu, v češtině však již v daném kontextu zdomácněl a nepůsobí zvláště:

σάλα	sál
σερβίτσιο τσάι από κείνα τα εγγλέζικα	anglický čajový servis
τσιριμόνια	formality
ρομάντζο	román

3.1.3.3. Souvětí

Součástí Psycharisova autorského stylu jsou dlouhá, složitá souvětí. Pro lepší srozumitelnost pro českého čtenáře jsem byla nucena souvětí často zkracovat, avšak snažila jsem se tam, kde to bylo možné, věty zbytečně nerozdělovat.

Příklad dlouhého souvětí:

Να, ο πόθος του, ο πόθος του ο κρυφός, η λαχτάρα του, να γίνουμε φίλοι, φίλοι πιστοί, τα παιδιά κι οι σπουργίτες, να μη φοβούνται οι σπουργίτες τα παιδιά, τα παιδιά μάλιστα να βοηθούνε, να προστατέβουνε τα πουλάκια, επειδή και τα πουλάκια είναι μικρά, είναι αδύναμα, έχουνε ανάγκη από μας, και ποιος ξέρει τι όφελος ανέλπιστο δε θα τους είναι, άμα γίνει άξαφνα καμιά συμφωνία, καμιά επίσημη συθήκη αναμεταξύ μας, να τα διαφεντέβουμε από τους εχτρούς τους;

Souvětí jsem v překladu rozdělila do dvou vět:

Jeho přání, tajné přání, bylo, aby se děti a vrabci stali věrnými přáteli, aby se vrabci děti nebáli, aby jim děti navíc pomáhaly a ochraňovaly je. Protože ptáčekové jsou malí, slabí, potřebují nás, a kdo ví, jaký nečekaný prospěch by přineslo, kdybychom mezi sebou uzavřeli dohodu, jakousi oficiální smlouvu, že je budeme chránit před nepřáteli?

4. **Πέκλαδ**

Τα σκουλαρίκια

Από τον καιρό ακόμη που ήτανε μικρό μικρούτσικο παιδάκι, αγαπούσα τη Φρόσω με κάποια ιδιαίτερη χαδεμένη τρυφερή αγάπη. Άλλη κόρη δεν είχε ο πατέρας της, ο κ. Περές, ένας από τους καλύτερους, από τους πιο παλιούς μου φίλους.

Ήμουνε δυο χρόνια μεγαλύτερός του, μα σπουδάσαμε στο λύκειο μαζί, παντρεφτήκαμε κι οι δυο την ίδια χρονιά. Εγώ παιδιά δεν απόλαυσα, έμεινα κιόλας χηριός πολύ νωρίς. Εκείνος ζούσε φτυχισμένος με τη γυναίκα του και με τη Φρόσω τους τη ζηλεμένη. Βδομάδα δεν περνούσε που να μην ιδωθούμε.

Αποκαταστημένοι ο ένας κι ο άλλος στο Παρίσι· μοιάζανε ή τουλάχιστο αδερφικάτα βαδίζανε τ' απαγγέλματά μας, ζουγράφος του λόγου του, μυθιστοριογράφος εγώ, καθώς ίσως και να το ξέρετε.

Είχαμε βγάλει μάλιστα συντροφικά ένα βιβλιάρκι, που το εικονογράφησε ο Περές, ενώ το είχα εγώ γραμμένο. Κάτι δηγηματάκια που αρέσανε πολύ της Φρόσως· αφτή ένιωθε κι από ζουγραφική κι από φιλολογία.

Μπορεί για τούτο και να κουβέντιαζα μαζί της, να πρόσεξα στα λόγια της περισσότερο παρά που συνηθίζει ένας άνθρωπος της

Zamilovaná nevěsta

Od doby, kdy byla ještě úplně malinká, jsem měl rád Froso s jakousi zvláštní láskou. Froso byla jediná dcera mého nejlepšího přítele, pana Perese.

Byl jsem sice o dva roky starší než on, ale chodili jsme spolu na lyceum a oženili jsme se oba dva ve stejný rok.

Já jsem se děti nedočkal, poněvadž jsem příliš záhy ovdověl. On žil šťastně se svou manželkou a jejich přenáděrnou Froso. Nebyl týden, co bychom se neviděli.

Oba dva jsme se usadili v Paříži. Naše profese šly ruku v ruce, on byl malíř, já spisovatel, jak už asi víte.

Dokonce jsme spolu vydali knížku, s hezkými Peresovými ilustracemi. Byly to povídky, které se Froso velmi líbily.

Ona měla cit jak pro kresby, tak i pro literaturu.

Možná i proto jsem se s ní bavil a věnoval jsem jejím slovům větší pozornost, než je obvyklé u člověka mého věku s takovým

ηλικίας μου μ' ένα πλασματάκι της δικής της.

Ήρθε πια κι η ώρα να παντρευτεί, βρέθηκε ο γαμπρός. Δε θέλησε όμως αμέσως η Φρόσω, δίσταξε κάμποσο, έκλαψε, μ' ένα λόγο έκαμε όσα κάνουνε σε τέτοια περίπτωση τα κορίτσια.

Μα ο νέος την αγαπούσε με τα σωστά του, την έπεισε, άλλαξε ολότελα η Φρόσω και τελειωμό δεν είχανε πια οι ομιλίες τους με το Φίλιππο.

Χάρηκα που έτσι γυρίσανε τα πράματα, και για να συντελέσω κάπως στην εφτυχία της, αποφάσισα να της δώσω τη μέρα του γάμου δυο λαμπρά σκουλαρίκια, ένα ζαφείρι το καθένα.

Πρόσμενα εφκαιρία να της τα προσφέρω.

Την παραμονή του γάμου, είχανε χορό σπίτι τους, στα εβρύχωρά τους τα δωμάτια.

Πήγα με τα σκουλαρίκια μου, από τις οχτώ, φώναξα τη Φρόσω, της είπα πως της είχα ετοιμάσει μια σουπρίζα, της πέρασα ο ίδιος τα σκουλαρίκια στ' αφτιά και τη φίλησα στο μέτωπο.

Η Φρόσω κοντοστάθηκε μια στιγμή, ανατρίχιασε σα να είχε πάθει ξαφνικά τίποτις παράξενο, που την άγγιξα, μου είπε ό,τι έπρεπε να μου πει, για να με φκαριστήσει, έπειτα έφυγε βιαστικά, έπαιξε η μουσική, και η Φρόσω άρχισε να χορεύει με τον αρραβωνιαστικό της.

Μα ο Θεός ξέρει τι ακολούθησε τότες.

stvořeníčkem, jako byla ona.

Nadešel čas, aby se vdala, a našel se i ženich. Avšak Froso se nechtěla hned vdávat, hodně váhala, plakala, celkově dělala vše, co dělají všechny dívky v takových chvílích.

Avšak ten mladík, Filip, miloval Froso, jak jen mohl. Přesvědčil ji o o své lásce, Froso se úplně změnila a jejich povídání nemělo konce.

Měl jsem radost, že nastal takový zvrat, a abych nějak přispěl k jejímu štěstí, rozhodl jsem se jí v den její svatby darovat pár safírových náušnic.

Čekal jsem na vhodnou příležitost, kdy bych jí je mohl dát.

V předvečer jejich svatby se rozhodli uspořádat oslavu v jejich prostorném domě.

Šel jsem tam s těmi náušnicemi od osmi hodin, zavolal jsem si Froso, řekl jsem jí, že pro ni mám surprízu, sám jsem jí nasadil náušnice na uši a políbil jsem ji na čelo.

Ve chvíli, kdy jsem se jí dotkl, Froso se na okamžik zarazila a zachvěla, jako kdyby se jí zmocnil nějaký zvláštní pocit, stručně mi poděkovala a rychle odešla. Začala hrát hudba a Froso začala tancovat se svým snoubencem.

Ale jen Bůh ví, co se stalo poté. Neuběhlo

Είκοσι λεφτά δεν περάσανε και λιγοθύμησε η Φρόσω. Έπεσε χάμω το παιδί, ο κόσμος μαζώχτηκε γύρω της, ποιος να την περιποιηθεί. Σα συνήρθε και σηκώθηκε, την κοίταξε η μάνα της, περίφοβη·

— «Τα σκουλαρίκια σου, Φρόσω μου, τι γενήκανε;» Η Φρόσω τρόμαξε. Τα χέρια της πιάσανε τ' αφτιά της, σα για να καταλάβει πως τόντις λείπανε τα ζαφείρια και μ' ένα περίεργο ξεφωνητό·

— «Αλήθεια! λέει. Δεν τα 'χω πια! Δεν τα 'χω πια! Πού να είναι;»

Όλος ο κόσμος βάλθηκε να γυρέβει. Στάθηκε του κάκου. Εννοείται πως με τέτοιο επεισόδιο χάλασε πες κι ο χορός.

Οι καλεσμένοι δεν τολμούσανε να κοιτάζουνε ο ένας τον άλλονε. Κάποιος θα είχε κλέψει τα σκουλαρίκια και ο καθένας φοβότανε μήπως τον υποψιαστούνε.

Κλεμμένα όμως πότε; Φυσικά τη στιγμή που λιγοθύμησε και που ζυγώσανε πλάγι της.

Ρώτημα δεν ήτανε πως από κλεψιά χαθήκανε τα σκουλαρίκια. Ίσια ίσια τον ίδιο το χειμώνα που έγινε ο γάμος, έτυχε να κλέψουνε δυο ζουγραφιές στου φίλου μου του Περé, και αδύνατο να βρεθεί ο κλέφτης.

Λοιπόν ο καθένας συλλογίστηκε πως το χωρατό ξακολουθούσε και πως ο κλέφτης αφτός, είτε από μίσος προσωπικό προς το φίλο μου, είτε από απλή κερδοσκοπία, ήρθε την κατάλληλη την ώρα και χτύπησε τα σκουλαρίκια.

ani dvacet minut a Froso omdlela. Skácela se na zem a všichni se k ní seběhli, aby jí pomohli. Jakmile se probrala a vstala, její matka se na ni vyděšeně podívala.

„Froso, kde máš náušnice?“

Froso se vylekala. Její ruce vystřelily k uším, aby se ujistila, že tomu tak je.

Zajímavě vykřikla:

„Opravdu! Už je nemám, už je nemám! Kam se poděly?“

Nastal shon a rozruch. Řekněme, že po tomto incidentu už celý večírek nestál za nic.

Hosté se neodvažovali jeden na druhého podívat. Bylo jasné, že to musel udělat někdo z nich, a každý se bál, že budou podezírat zrovna jeho. Někdo je ukradl, ale kdy? Přece ve chvíli, kdy omdlela a všichni se k ní seběhli.

Že zde došlo ke krádeži, o tom žádná. V tu samou dobu, kdy se konala svatba, ukradli v domě pana Perese dva jeho obrazy a zloděje se nepodařilo chytit.

Každý si tedy myslel, že se historie opakuje a že zloděj, ať už z osobní nenávisti vůči mému příteli, nebo jen kvůli touze po zisku, přišel ve vhodnou chvíli a ukradl i náušnice.

Έτσι το πίστεβα και γω με τους άλλους.
Όταν όμως γύρισα σπίτι, το σκέφτηκα
μοναχός μου και μου φάνηκε ίσια ίσια πολύ
δύσκολο, να κλέψει κανείς σκουλαρίκια.
Ποιος πρόφταινε, σε μια τέτοια σάλα,
μπροστά σε τόση παρέα, πρώτα να
ξεκουμπώσει, έπειτα να βγάλει από τ' αφτιά
της τα δυο σκουλαρίκια, το ένα κατόπι από
τ' άλλο;

Αλήθεια που η Φρόσω λιγοθύμησε, και
στην αντάρα, στη σύχυση που έφερε το
λιγοθύμισμα, βέβαια κάτι μπορούσε να
συνέβη. Μα κι αυτό να ήτανε, φαντάσου
την τόλμη εκείνου που σε τέτοια στιγμή
έβαλε κλεψιά με το νου του, που πρόφτασε
κιόλας να κλέψει.

Όπως κι αν είναι, λυπόμουνε που το καλό
μου το κορίτσι δε χάρηκε το δώρο μου, ένα
δώρο, που και μένα μου ήτανε πολύτιμο,
γιατί ανήκανε τα ζαφείρια της μακαρίτισσας
της γυναίκας, και η Φρόσω δεν τ' αγνοούσε.
Τι να γίνει; Πάνε που πάνε πια. Έπρεπε
ωστόσο κάτι να της χαρίσω. Ν' αφήσω έτσι
χωρίς το παραμικρό θυμητάρι την κόρη του
μεγαλύτερου φίλου μου; Αδύνατο.

Συλλογίστηκα να της αγοράσω ένα
σερβίτσιο τσάι από κείνα τα εγγλέζικα που
είναι σαν τραπεζάκια, με στρογγυλό ταβλά
πορτσελάνα που γυρίζει. Το βάζεις σε μια
κόχη του σαλονιού, γυρνάς τον ταβλά και
δίνεις από ένα φλιντζανάκι στις κυρίες και
στους κύριους, που έρχονται και σου
κάνουνε βίζιτα.

Společně s ostatními jsem tomu věřil i já.
Když jsem se vrátil domů, zamyslel jsem se
nad tím a možnost, že ty náušnice někdo
ukradl, se mi nezdála příliš pravděpodobná.
Jak by to někdo mohl stihnout, v tak velkém
sále, před tolika lidmi, nejprve náušnice
rozepnout a jednu po druhé jí je pak sejmout
z uší?

Je pravda, že když Froso omdlela, něco se v
tom chaosu a zmatku mohlo skutečně stát. I
kdyby to ale byla pravda, představte si tu
drzost a odvahu toho, kdo by v takové chvíli
pomyslel na krádež a stihl ji i provést.

Ať už je to jakkoliv, bylo mi líto, že se moje
hodná holčička netěší z mého dárku, který
měl pro mě velkou hodnotu, jelikož patřily
mé nebožce ženě a Froso to moc dobře
věděla. Co se dá dělat.

Už jsou pryč. Musel jsem jí však něco
darovat. Nedat nic dceři mého nejlepšího
přítele? Vyloučeno.

Napadlo mě, že jí pořídím anglický čajový
servis, co vypadá jako malý stoleček s
kulatým porcelánovým podnosem, který se
otáčí. Postaví se do to rohu salónu, otáčí se
podnosem a každý z hostů, kteří k vám
zavítají, si bere po šálku.

Η Φρόσω, άμα το ‘λαβε — της το ‘στειλα την άλλη μέρα πρωί πρωί, πριν από το μεσημέρι — μου έγγραψε αμέσως ένα γραμματάκι χαριτωμένο, αφοσιωμένο και θερμό, να μου πει πως η καλοσύνη μου μεγάλη, πως δεν την αξίζει και πως το σερβίτσιο, θα το προσέχει με τα μάτια της τέσσερα, πως θα το ‘χει πάντα και πάντα στο σαλονάκι της, να το καμαρώνει.

Για τα σκουλαρίκια, στο γραμματάκι της, δε μου έκανε λόγο, επειδή βέβαια δεν ήθελε ούτε να με λυπήσει ούτε ίδια να λυπηθεί, μιλώντας για πράμα τόσο άδικα χαμένο. Είπα και γω πως τώρα πια το σωστότερο ήτανε να ξεχάσουμε την υπόθεση.

Απίθανο, πολύ απίθανο να βρεθούνε ποτέ τους. Μα και να βρισκόντανε, πάλε δυσάρεστο, γιατί φανταστείτε τι ντροπή για όλους, να βγει άξαφνα ένας κλέφτης με τ’ απαγγελμα, σε μια τόσο εκλεχτή, τόσο σπουδαία συναστροφή.

Δυσάρεστο και για τη Φρόσω την καημένη, να της θυμίζω ένα περιστατικό που μπορούσε να περάσει για δική της απροσεξία.

Το κάτω κάτω, και για μένα δυσάρεστο να κλαίω αδιάκοπα σαν το φιλάργερο τα κλεμμένα τα πετράδια. Λοιπόν ας σωπάσουμε. Ίσια ίσια έτυχε να δω μόλις τη Φρόσω την αβριανή, δηλαδή τη μέρα του γάμου.

Μήτε δυο λόγια δεν ανταλλάξαμε. Την ίδια μέρα, το βράδυ, έφυγε με τον άντρα της κι

Jakmile jej Froso dostala - poslal jsem jí ho hned příští den brzy ráno, před polednem -, ihned mi napsala rozkošný, oddaný a milý dopis. Psala v něm, že si nezaslouží mou dobrotu a že není hodna takového daru a že ten můj dar bude střežit jako oko v hlavě a že ho bude mít stále vystavený v salónu.

O náušnicích v jejím dopise nepadlo ani slovo, protože mě samozřejmě nechtěla rozesmutnit, ani ona sama nechtěla být smutná, kdyby mluvila té o nešťastné příhodě. Sám jsem si říkal, že by bylo nejlepší na tu událost zapomenout.

Bylo nemožné, zcela nemožné, aby se náušnice někdy našly. Ale i kdyby se našly, opět by to bylo nepříjemné, představte si tu ostudu, kdyby pak vyšlo najevo, že onen lupič pochází z tak vybrané a skvělé společnosti.

Bylo by to nepříjemné i pro chudinku Froso, kdybych jí připomínal incident, který vlastně zapříčinila ona kvůli své nepozornosti. Konec konců, i mně bylo nepříjemné pořád oplakávat jako nějaký mamonář ukradené drahokamy.

Už dost o tom. Tak jako tak jsme se setkali druhý den, v den její svatby.

Ani slovo jsme neprohodili. Jeste týž večer odjela se svým manželem a já se uklidnil.

ησύχασα. Έμελε να μείνει τρεις βδομάδες ένα μήνα όξω. Θαρρώ πως σε τέτοια ταξίδια μια νιόνυφη γυναίκα έχει άλλα να συλλογιστεί, παρά τα σκουλαρίκια ενός παλιού φίλου του μπαμπά της.

Καμιά δεκαπενταριά μέρες αφού γύρισε, πήγα και την είδα. Πήγα νωρίς, στις δυο τ' απομεσήμερο, προτού έρθουνε οι βίζιτες. Το σερβίτσιο στη γωνιά του, όπως μου το είχε τάξει.

Κάθισα και πρόσμενα λίγη ώρα.

Η Φρόσω έτοιμη δε θα ήτανε. Ωστόσο παρατήρησα πως αργούσε, κι έλεγα πως για ένα γέρο σαν και μένα, δε χρειαζότανε δα τόση τουαλέτα. Στο τέλος παρουσιάστηκε. Την έκφρασή της, δεν μπορώ να σας την περιγράψω. Σας είπα πως είμαι μυθιστοριογράφος.

Και δεν είμαι μόνο στα βιβλία μου· είμαι και στη ζωή. Δηλαδή, όπως ψυχολογώ τα ψέφτικα, τα φαντασιόπλαστα πρόσωπα, έτσι ψυχολογώ και τ' αληθινά, τα ζωντανά, με την ίδια λογική. Το φέρνει τ' απάγγελμά μου, μαζί και το φυσικό μου.

Εκείνη τη στιγμή, χωρίς να το θέλω, δε βάσταξα, ψυχολόγησα και τη Φρόσω. Περίεργο! Μόλις ζύγωσε, μόλις μου έδωσε το χέρι, και χαμήλωσε τα μάτια.

Τότες παρατήρησα την έκφρασή της, την παράξενη. Μου φάνηκε σα φταιξιάρα, σα να το ήξερε κιόλας πως φταίει. Ακόμη περισσότερο απόρησα, όταν άξαφνα την άκουσα να μου λέει, αντίς καλημέρα·

Na čas odjeli na svatební cestu mimo město. Myslím si, že při takových cestách by čerstvě vdaná žena měla přijít na jiné myšlenky, ne přemýšlet nad náušnicemi od starého přítele svého otce.

Když se vrátila zhruba po dvou týdnech, navštívil jsem ji. Šel jsem tam brzy, kolem druhé hodiny, než se přihrnuly vizity. Čajový servis stál v rohu, přesně tak, jak mi to vylíčila.

Posadil jsem se a chvíli jsem čekal.

Froso určitě nebude připravená. Všiml jsem si však, že si dává na čas, a říkal jsem si, že kvůli takovému staříkovi, jako jsem já, by se nemusela tolik strojit. Nakonec se objevila. Její výraz nelze slovy vyjádřit. Řekl jsem vám, že jsem spisovatel.

A nejen ve svých knihách, ale i v životě. Abyste pochopili, se stejnou logikou zkoumám jak smyšlené postavy, tak i skutečné lidi. Tomu mě naučila moje profese, ale mám to i od přírody.

V tu chvíli, aniž bych to chtěl, jsem si nemohl pomoci a zkoumal jsem i Froso. Vždyť je to zvláštní! Jakmile se přiblížila a podala mi ruku, sklopila oči.

Tehdy jsem si všiml jejího podivného výrazu. Tvářila se provinile, jako kdyby to věděla, že za to může ona. Ještě víc jsem se podivil, když mi rovnou místo pozdravu řekla:

— «Ιδέα δεν έχετε πόσο λυπήθηκα!...»

Δεν ήτανε διόλου ανάγκη να μου μιλήσει για τα σκουλαρίκια, ύστερις από έξι βδομάδες καιρό, εκείνη που μήτε στο γράμμα της, μήτε τη μέρα του γάμου της, όπου με είδε, γρυ δε φύσηξε γι' αφτά.

Περασμένα, ξεχασμένα. Μάλιστα με το σερβίτιο τσάι, που βρισκότανε στο σαλόνι της, περιττή κάθε άλλη ομιλία. Βέβαια πως κι ο πατέρας της, κατόπι από το χορό, χίλιες φορές μου το δήλωσε πόσο *λυπήθηκε* που χαθήκανε τα ζαφείρια.

Μα το ύφος της Φρόσως διαφορετικό. Το *λυπήθηκα* το δικό της δε σήμαινε καθαφτό πως λυπότανε· δεν έδειχνε λύπη· έδειχνε μετάνοια κι έμοιαζε σα να σήμαινε η φρασούλα της όλη μαζί· «Πώς το μετανιώνω που μου κλέψανε τα σκουλαρίκια!» —φράση που νόημα δεν είχε.

Μπορεί πάλε και να γελάστηκα. Μπορεί πάλε η φαντασία μου να με παράσυρε. Δεν της αποκρίθηκα τίποτα κι αλλάξαμε κουβέντα.

Την παρατηρούσα όμως κι έβλεπα, όσο βάσταξε η βίζιτα, πως έσκυφε συχνά το κεφάλι, πως τ' απόφεβγε να με κοιτάζει, κατάματα, πως κάτι θα τη σταναχωρούσε, μ' ένα λόγο πως της έλειπε μαζί μου κάποιο θάρρος, που το 'χει πάντα ένα παιδί μ' έναν πατρικό της φίλο.

Χάρηκα πολύ όταν ένα μήνα πιο αργά είδα πως το θάρρος ξαναήρθε στη θέση του, και

„Ani nevíte, jak mě to mrzí!“.

Nebylo vůbec nutné, aby se po šesti týdnech o těch náušnicích zmiňovala, když o nich nepadlo ani slůvko ani v dopise, ani na svatbě, kde mě viděla.

Co se stalo, stalo se. Navíc bylo o nich zbytečné mluvit, když už měla čajovy servis v salónu.

I její otec mi po oslavě tisíckrát říkal, jak ho mrzí, že někdo ty náušnice ukradl.

Avšak Frosin výraz byl jiný. To její „Je mi to líto.“ nenaznačovalo smutek.

Naznačovalo lítost a vypadalo to, jako kdyby její celá věta zněla: „, Jak moc lituji, že mi ukradli náušnice!“ — což nedávalo smysl.

Možná jsem se nechal ošálit. Možná jsem se nechal unest svou fantazií. Nic jsem jí na to neodpověděl a změnili jsme téma.

Avšak pozoroval jsem ji a viděl jsem, že po celou dobu návštěvy často sklání hlavu, vyhýbá se očnímu kontaktu se mnou, něco jí trápí. Stručně řečeno, chyběla jí bezprostřednost, kterou děti vůči přátelům svých rodičů mívají.

Měl jsem velikou radost, když se po měsíci tato bezprostřednost vrátila a Froso se ke

πως η Φρόσω μου φερνότανε με τη συνηθισμένη της αφέλεια, με τη φυσικάδα και τη χάρη της.

Είχα καλέσει τ' αντρόγυνο σπίτι στο τραπέζι, μαζί εννοείται και τους γονιούς της Φρόσως. Ήρθανε και κάτι νέοι που γράφανε μυθιστορήματα σαν και μένα και που τους προστάτεβα, σα μεγαλύτερός τους που ήμουνε.

Μικρή παρέα: τσιριμόνια καμιά. Ύστερις από το δείπνο, πήγαμε όλοι μαζί, κυρίες και κύριοι, στο γραφείο μου, όπου ανάψαμε πούρα ή τσιγάρα, και ξακολουθήσαμε τις ομιλίες.

Η Φρόσω που στην τραπεζαρία έλεγε κι αφτή το λόγο της, νόστιμα και γελαστά, καθότανε τώρα κοντά στον άντρα της, σωπασμένη, ονειρεμένη, εφτυχισμένη. Κάπου κάπου, χωρίς να το καταλάβει κανένας, έσφιγγε το χέρι του αντρός της.

Νόμιζες πως μόλις πρόσεχε στους άλλους, μήτε της έμελε τι γινότανε γύρω της. Οι νέοι, αφού κιόλας είμεστα στο γραφείο μου όπου είχα και τα βιβλία τα δικά μου, αρχίσανε, από καλοσύνη βέβαια, μπορεί λιγάκι κι από δούλεψη, να παίζουνε τα έργα μου. Ένανε απ' αφτούς μάλιστα λες και τον έπιασε τρέλα σωστή για το μοναδικό μου το ταλέντο.

Ρητόρεβε με τόση ζέση, στη μέση του γραφείου, που ο εθουσιασμός του όλους τους συνέπαιρνε, όλοι τους ανεβάζανε πια

mně chovala se stejnou bezelstností.

Pozval jsem k sobě na oběd jak novomanžele, tak i Frosiny rodiče. Přišlo i pár mladých spisovatelů, které jsem vzal pod svá křídla, jakožto starší.

Byla to malá společnost, a proto nebylo třeba žádných formalit. Po večeři jsme šli do mé pracovny, dámy i páni, kde jsme si zapálili doutníky nebo cigarety a pokračovali jsme v rozhovoru.

Roztomilá Froso, která předtím v jídelně něco vesele povídala, seděla nyní tiše u svého manžela, zasnělá a šťastná. Sem tam, aniž by to někdo postřehnul, mu stiskla ruku.

Vypadalo to, jako kdyby si nevšímala ostatních a nezáleželo jí na tom, co se kolem ní děje. Od té doby, co jsme se ocitli v mé pracovně, kde jsem měl své knihy, je začala mládež chválit, samozřejmě ze zdvořilosti, ale i možná trochu z podbízivosti. Navíc jednoho jako kdyby popadlo nějaké bláznovství kvůli mému jedinečnému talentu.

Básnil s takovou horlivostí, uprostřed mé kanceláře, že svým nadšením nakazil všechny ostatní, a tak všichni vychvalovali

στα ουράνια το μούτσουνό μου και τα ρομάντζα μου.

— «Αχ! ναι! Τι ωραία, μα τι ωραία που είναι! Τι αληθινά!» Έτσι ακούστηκε άξαφνα μια φωνή.

Γύρισα και σάστισα. Η φωνή της Φρόσως! Δε θυμούμαι να μίλησε ποτέ της με τέτοια φλόγα για τα μυθιστορήματά μου.

Συλλογίστηκα πως έπρεπε κάτι να της αποκριθώ, γιατί τώρα έμοιαζε σα να ντρεπότανε που δε βάσταξε και της ξέφυγε. Πλησιάζω και της κάνω·

— «Αφού σου αρέσουνε τόσο πολύ τα βιβλιαράκια μου, ελπίζω να μη λείπει, κανένα στη βιβλιοθηκούλα σου. Ειδεμή...»

— «Βέβαια, βέβαια, όλα τα 'χω με τη σειρά τους... Θαρρώ τουλάχιστο... Εφκαριστώ...»

— «Έλα λοιπόν, όπως κι αν είναι, να ρίξεις εδώ μια ματιά, επειδή αν άξαφνα σου έλειπε κανένα, πολύ θα το ποθούσα να σου το χαρίσω, παιδάκι μου.»

Στο γραφείο μου ήτανε και η βιβλιοθήκη μου. Σ' ένα ράφι, τ' άπαντά μου.

Την παρακάλεσα να κοιτάξει και να μου πει. Μάλιστα της διάβασα τους τίτλους ο ίδιος, αρχίζοντας από τους πρώτους που έβλεπα.

Χωρίς να διστάξει ούτε μια στιγμούλα, μου αποκρίθηκε πως τους έχει.

Έφτασα στα τέταρτο·

— «Η *Λιλή*; την έχεις τη *Λιλή*;»

— «Τη *Λιλή*; Ναι!... Όχι! Όχι! — Αχ! ναι, νομίζω! Μα όχι δα! Δεν την έχω.»

až do nebes mou osobu i mé romány.

Náhle se ozval jeden hlas: “Ach ano, jsou krásné, opravdu překrásné!. Tak upřímné!”

Otočil jsem se a byl jsem zaskočen. Byl to hlas Froso. Nevzpomínám si, že by někdy mluvila o mých románech s takovou vášní. Napadlo mě, že bych jí měl něco odpovědět, bylo na ní vidět, že se stydí, protože to nevydržela a nechala se strhnout.

Přiblížil jsem se k ní a řekl jsem:

“Když máš tak ráda mé knížky, doufám, že ti žádná v knihovně nechybí. Jinak...”

„Samozřejmě, samozřejmě, mám celou řadu. Alespoň myslím. I tak děkuji.”

„Tak či onak, pojď se sem, holčičko, podívat, kdyby ti náhodou nějaká chyběla, moc rád ti ji věnuji.”

Ve své pracovně jsem měl i knihovnu. Na jedné polici celé mé dílo.

Poprosil jsem ji, aby se podívala a aby mi řekla, kterou chce. Dokonce jsem jí sám přečetl názvy, začínaje od prvních, které jsem viděl. Aniž by zaváhala ani chvilinku, řekla mi, že je všechny má.

Narazil jsem na čtvrtou knihu.

„*Lily*, máš *Lily*?”

„*Lily*? Ano!.. Ne! Ne!... Ach, myslím, že ano! Teda ne, nemám ji.”

Και η Φρόσω κοκκίνισε, ταράχτηκε,
σώπασε.

— «Δεν πειράζει. Εγώ σου στέλνω
αλάκαιρη τη σειρά, με αφιερωματάκι στο
κάθε αντίτυπο, κι όσα έχεις, τα δίνεις στις
φιληνάδες σου. Τ' άλλα, σα θέλεις, τα
κρατάς.»

Έτσι έκαμα την αβριανή. Έβαλα και
τη *Λιλή* στο πακετάκι. Τη *Λιλή* όμως, εγώ
θα στοιχημάτιζα, όχι μόνο πως η Φρόσω
την είχε, μα πως τη διάβασε κιόλας και την
παραδιάβασε.

Μου γεννήθηκε στο νου μια υποψία τόσο
παράξενη και τόσο δυνατή, που ο ίδιος δεν
τολμούσα να την ξαστερώσω στον εαυτό
μου. Έπρεπε πρώτα να βεβαιωθώ για κάτι,
και δεν μπορούσα. Πώς να πάω να ψάξω
στην ιδιαίτερη βιβλιοθήκη της Φρόσως, που
δεν ήτανε στο σαλόνι της;

Ακόμη και να ήτανε, ύστερις από τη βραδιά
εκείνη, έφκολο να κρύψει τη *Λιλή*, μήπως
φανεί πως είπε ψέμα. Στοχάστηκα όμως,
έτσι, ξαφνικά, να βεβαιωθώ για κάτι άλλο,
που έμοιαζε να μην έχει σκέψη καμιά με
τη *Λιλή*, και είχε μεγάλη.

Περπατούσα ταραγμένος στην κάμερή μου
και μονομιás φώναζα:

— «Ξέρω, ξέρω που είναι τα σκουλαρίκια!»

Και τόντις, αν τα σκουλαρίκια ήτανε κει
που νόμιζα, καταντούσε πιθανό, η άλλη μου
υποψία να βγαине σωστή.

Σίγουρο για μένα πως τα σκουλαρίκια
βρισκόντανε στο σπίτι του φίλου μου του

A Froso se začervenala, znervózněla,
ztichla.

“Nevadí, já ti pošlu celou řadu, s věnováním
na každém výtisku, a ty, které už máš, dej
svým kamarádkám. Ty, které budeš chtít, si
nech.”

A tak jsem učinil příští den. Do balíčku
jsem dal i *Lily*. Ale byl jsem si jist, že nejen
že *Lily* má, ale dokonce ji přečetla vícekrát.

V hlavě se mi zrodilo zvláštní podezření, tak
silné, že jsem se jej ani já sám sobě
neodvážil vyslovit. Musel jsem se nejdříve o
něčem ujistit, ale nemohl jsem hned. Jak
bych mohl prohledat její knihovnu, když
nebyla v jejím salónku?

I kdyby to tak bylo, po tom večeru mohla
Lily snadno schovat, aby to nevypadalo, že
lže. Napadlo mě ještě něco, co vypadalo, že
s *Lily* nesouvisí, avšak souviselo, a velmi.

Chodil jsem rozrušený po pokoji a náhle
jsem vykřikl.

“Já vím, já už vím, kde jsou ty náušnice!”

Pokud byly náušnice tam, kde jsem se
domníval, že jsou, tak jsem se
pravděpodobně nemýlil.

Je mi jasné, že náušnice jsou v domě mého
přítele Perese, v salónu, poblíž místa, kde

Περέ, στην αίθουσα του χορού, κοντά στο μέρος όπου έπεσε η Φρόσω λιγοθυμισμένη. Ωστόσο πώς να κάμω για να κοιτάξω, χωρίς να το παρατηρήσει κανείς;

Πήγα στον Περέ την ώρα όπου έλειπε κι είπα του δούλου, πως θα τον προσμένω στο γραφείο του, όπως και το συνήθιζα κάποτε. Από μια πόρτα του γραφείου αφουνού περνούσες σ' ένα μικρό θερμοκήπι, κι από το θερμοκήπι, προχωρώντας λίγα βήματα, ίσια ίσια στην αίθουσα του χορού.

Στη μέση, ένα σιντριβάνι με βράχους τεχνητούς από πάνω, με λίγο άμμο στον πάτο και με τρεχάμενα νεράκια. Έσκυψα, σκάλιζα, έψαξα παντού μεριά, δε χρειάστηκε πολλή ώρα, και να σου που αρπάζω με το χέρι μου τα σκουλαρίκια. Φυσικά. Έτσι το ήθελε η λογική της ψυχολογίας. Μια κι έλεγε η Φρόσω πως δεν είχε τη *Λιλή*, ενώ καθώς το συμπέρασμα την είχε, απaráλλαχτα το ίδιο και στο χορό, ήξερε που ήτανε τα σκουλαρίκια, ενώ φώναζε πως δεν τα είχε.

Θυμάστε πώς διαμαρτυρήθηκε: — «Δεν τα 'χω πια! Δεν τα 'χω πια!» Και τις δυο φορές, η Φρόσω έδειξε παρόμοια ταραχή. Κάτι λοιπόν έτρεχε και τις δυο φορές. Δηλαδή, μοναχή της τα 'ριξε στο σιντριβάνι, μοναχή της τα 'χωσε στον άμμο ή σαν προτιμάτε, τα 'κλεψε μοναχή της. Γιατί όμως να τα 'ριξε; Από τι σκοπό να τα 'κλεψε; Δυσκολέβουμαι να σας το ξεμυστερεφτώ,

Froso omdlela.

Ale jak se tam mám podívat, aniž by si toho někdo všiml?

V době, kdy nebyl Peres doma, jsem tam šel a řekl jsem jeho sluhovi, že budu na Perese čekat v jeho pracovně, jak jsem to mívával ve zvyku. Od jedněch dveří se dalo projít k malému skleníku a od něj rovně po pár krocích k sálu.

Uprostřed stála malá kašna s umělými kameny a na dně byla trocha písku, kde protékaly malé proudy vody. Ohnul jsem se a začal jsem hledat všude. Netrvalo to dlouho dobu a náhle jsem nahmatal náušnice.

No jistě. Tak se na to musí. Když Froso říkala, že nemá *Lily*, zatímco jsem dospěl k názoru, že ji měla, to samé se stalo i na zábavě, věděla, kde jsou náušnice, přestože křičela, že je nemá.

Vzpomínáte si, jak si stěžovala? “Už je nemám! Už je nemám!” — v obou dvou případech Froso znervózněla stejně. Něco nebylo v pořádku. Je jasné, že ona sama je hodila do kašny, ona sama je zahrabala do písku, nebo chcete-li, ona sama je ukradla.

Ale proč je tam hodila? Proč je ukradla? Je pro mě těžké to prozradit, když v tom hraju roli i já. Avšak ten pocit byl tak

αφού πρέπει να βγω και γω στη μέση. Μα το αίσθημα ήτανε τόσο αγνό, τόσο νόστιμο — ή τόσο παιδιάτικο, που μπορώ χωρίς ντροπή καμιά να σας το φανερώσω.

Η *Λιλή* μ' οδήγησε και μου έμαθε το μυστικό.

Η *Λιλή* μου είναι περσότερο δηγηματάκι παρά ρομάντζο, αθώο ρομαντζάκι όπου μια μέρα μου πέρασε από το νου η φαντασία να ψυχολογήσω ένα κορίτσι, που καθώς τυχαίνει συχνά, ερωτεύεται — αν μπορεί κανείς έρωτα να το πει — έναν πολύ μεγαλύτερό της — *απαράλλαχτα* όπως τα παιδιά, τα μικρά τ' αγόρια που λένε πως θα πάρουνε γυναίκα την νταντά τους, επειδή στην ηλικία τους και στο στενό τους τον κύκλο, η νταντά τους φαίνεται το πρόσωπο το πιο τέλειο και το πιο σημαντικό.

Έτσι και τα κορίτσια, ένας άνθρωπος πενήντα, πενήντα πέντε χρονώ, άξαφνα ένας φίλος του πατέρα τους, έχει στα μάτια τους κάτι ανώτερο, κάτι μαγεφτικό που τα συνεπαίρνει.

Για μένα θα βοηθήσανε κάμποσο τα ρομάντζα μου· θα βοήθησε και η *Λιλή*. Με διάβαζε η Φρόσω και φανταζότανε πια πως ήμουνε, ο Θεός ξέρει τι έξοχο πλάσμα και τι μοναδικό.

Με τα κορίτσια κάποτες συβαίνει και το εναντίο· δηλαδή, άμα είναι κανείς τριάντα χρονώ κι αφτά δεκάξι, τον περνούνε αμέσως για γέρο.

Εμένα μήτε τα 'βλεπε τα γκρίζα μου τα

nevinný, tak roztomilý, dokonce i dětinský, že vám ho mohu odhalit, aniž bych se styděl.

Lily mě navedla a prozradila mi to tajemství.

Moje *Lily* je spíše novela než román, nevinný román, který vznikl, když mě jednoho dne napadlo zkoumat jednu dívku, která, jak se stává velmi často, se zamiluje - můžeme-li to nazývat láskou - do jednoho o dost staršího muže. Přesně jak se to stává u malých kluků, kteří tvrdí, že si jednoho dne vezmou za ženu svou chůvu, protože v jejich věku a v jejich úzkém kruhu je pro ně chůva osobou velmi důležitou a dokonalou.

Tak je to i s děvčaty. Zdá se jim, že přítel jejich otce, padesátník, je pro ně něco „vyššího“, něco kouzelného, co je unáší.

Mně určitě pomohly mé romány, hlavně *Lily*.

Froso je četla a představovala si, že jsem bůhvíjak vynikající a jedinečné stvoření.

U děvčat se někdy stane přesný opak a v šestnácti třicátníka považují za starocha.

Ji nezajímaly ani mé šedivé vlasy, protože

μαλλιά, γιατί θα μ' έβλεπε βέβαια όπως
φαινόμουνε στα βιβλία μου. Η καημένη!
Ποιος τ' αξιώθηκε ποτέ του να ξεφυλλίσει
την καρδιά της, για να μας πει κατόπι τι
χάδια μυστικά θα είδε μέσα, τι
καρδιοχτύπια θ' άκουσε, τι κλάματα ίσως,
επειδή θα το 'κρυφτε με τρόμο στ' απόβαθά
της, επειδή θα το 'πνιγε από ντροπή, εκείνο
που το 'παιρνε γι' αγάπη, αγάπη που δε
γίνεται — άνομη αγάπη!

Άρχιζα τώρα να καταλαβαίνω λίγο λίγο από
ποιο λόγο δε θέλησε να κρατήσει στ' αφτιά
της τα σκουλαρίκια.

Το σερβίτσιο τσάι, το δέχτηκε με χαρά,
δίχως να φανταστεί πως έκανε τίποτις
άτοπο. Ξεναντίας, το 'βαλε στο σαλόνι της,
να το 'χει, να το βλέπει πάντα. Δεν την
πειράζε.

Και τόντις το τραπεζάκι εκείνο, με τα
φλιντζάνια του γύρω γύρω, ήτανε δικό μου,
ήτανε από μένα, μα συνάμα ήτανε και ξένο
πράμα· δεν το φορούσες απάνω σου, το
'βαζες σε μια γωνιά, εκεί τ' άφηνες.

Μ' ένα λόγο, δε σ' άγγιζε, δεν το 'νωθες
κολλημένο στο πετσί σου. Και αλήθεια
θάμασα το αίσθημα το γυναικίσιο που τόσο
ψιλά, μα και τόσο παστρικά, ξεδιακρίνει
ένα δώρο από τ' άλλο. Θυμηθείτε κιόλας
πως ο ίδιος, με το χέρι μου, της τα πέρασα
στ' αφτιά της τα δυο τα σκουλαρίκια.

Εκείνη τη στιγμή, θα κοκκίνισε·
θα στοχάστηκε πως αφού πάει να
παντρεφτεί, αφού αγαπά το Φίλιππο κι αφού

mě viděla určitě tak, jak jsem se jevil ve
svých knihách. Chudinka!

Kdo byl kdy hoden se dostat do jejího
srdce, aby nám to potom řekl, jaká něžná
tajemství uvnitř spatřil, jaké bušení srdce
nářky uslyšel - protože to ze strachu
ukrývala v hlubinách duše, protože to v sobě
ze studu dusila, tu věc, kterou považovala za
lásku, za lásku, kterou nesmí cítit -
zakázanou lásku.

Teď jsem pomalu začal chápat, proč si
nechtěla nechat náušnice na uších.

Čajový servis přijala s radostí, aniž by si
pomyslela, že dělá něco nevhodného.
Naopak si ho postavila do salónu, aby ho
měla stále na očích. Nevadilo jí to.

A vskutku, ten stoleček s čajovými hrnky
okolo byl můj, byl ode mě, ale zároveň to
byla i cizí věc.

Není to něco, co na sobě nosíte. Postavíte to
do rohu a tam to necháte.

Jedním slovem, necítíte to na sobě,
nedotýká se to vaší kůže. A je pravda, že
jsem obdivoval ženský cit, který tak jemně,
ale i tak jasně dokáže rozlišit jeden dar od
druhého. Vzpomeňte si, že já sám jsem jí
nasadil ty náušnice na uši. V ten moment se
přeci začervenala.

Určitě si pomyslela, že kvůli tomu, že se
vdává, je její povinností zapomenout na

ο Φίλιππος την αγαπά, χρέος της να ξεχάσει κάθε άλλονε.

Ίσως μάλιστα να της φάνηκε σαν απιστία, σαν προδοσία προς τον άντρα της, μια τέτοια βραδιά κιόλας, την παραμονή του γάμου της, να 'χει πιασμένα τ' αφτιά της από κάτι που ο άντρας της δεν της το 'δωσε.

Της έκαιγε το πετσί και την καρδιά. Λοιπόν έκαμε κουράγιο· ζύγωσε στο σιντριβάνι, τα 'ριξε μέσα, τα 'χωσε στον άμμο, να μην τα διει κανείς, έπειτα όμως δε βάσταξε, ταράχτηκε· για τούτο και λιγοθύμησε — μην έχοντας πια τα σκουλαρίκια.

Έτσι το ερμήνεβα με το νου μου· ωστόσο έπρεπε να βεβαιωθώ. Έπρεπε να βρω τον τρόπο και η Φρόσω να μην καταλάβει πως μου ήρθανε υποψίες. Πήγα τη μέρα της υποδοχής της, να της κάμω βίζιτα. Πήγα όμως αργά, για να είναι και κόσμος, στις τέσσερις, τέσσερις ήμισυ το κεντί, όπου σερβίρανε το τσάι. Βρισκότανε η Φρόσω κοντά στο σερβίτσιο κι ετοιμάζε τα φλιντζάνια.

Εγώ άρχισα τις ομιλίες με την παρέα, και να να μιλούσα γι' αδιάφορα ζητήματα, μα με ύφος που ν' ακούσει ο καθένας — και η καθεμιά — είπα την ακόλουθη φρασούλα, που εννοείται πως την έφερνε πολύ φυσικά η σειρά του λόγου·

— «Μάλιστα! Κάποτες συβαίνουνε και τέτοια· ένα πράμα που σου αρέσει, ένα πράμα που τ' αγαπάς, άξαφνα θα προτιμήσεις να το χωριστείς, να το ρίξεις

všechny ostatní, když miluje Filipa a on miluje ji.

Možná jí to dokonce přišlo jako nevěra, jako podvod, aby v takovýto večer, v předvečer svatby, měla na uších něco, co jí nedal její muž.

Pálila ji kůže a spalovalo jí to i srdce. A odhodlala se. Přistoupila k fontáně, hodila do ní náušnice, zahrabala je do písku, aby je nikdo neviděl, avšak poté to nevydržela, byla nesvá, a proto omdlela - již bez náušnic.

Tak jsem si to vyložil. Avšak musel jsem se ujistit. Musel jsem najít způsob, aby Froso nepřišla na to, že mám nějaké podezření.

Šel jsem ji navštívit v době, kdy přijímala vizity. Šel jsem tam však pozdě, ve čtyři, v půl páté, kdy se podával čaj, aby tam byli i jiní lidé.

Froso byla poblíž čajového servisu a připravovala šálky.

Začal jsem se s nimi bavit o nepodstatných záležitostech, ale tak, aby to slyšeli všichni.

Vyslovil jsem následující větu, která se hodila do diskuze.

“No přesně! I to se někdy stává. Když se ti nějaká věc líbí a máš ji rád, někdy se jí najednou raději vzdáš, hodíš ji do vody, právě proto, že ji máš rád.”

στο νερό, ίσια ίσια γιατί τ' αγαπάς.» Την ίδια, μα την ίδια τη στιγμή, μόλις απόσωσα τη φρασούλα, και η Φρόσω, που κρατούσε στο χέρι της ένα φλιντζάνι, τ' άφησε κι έπεσε χάμω.

Σηκώθηκα. Πιο σωστά πετάχτηκα. Για ν' αλλάξουμε κουβέντα, την παρακάλεσα να μου δώσει το σπασμένο το φλιντζάνι, επειδή τέτοια γίνονται μόνο στην Αγγλία κι ανάγκη να τους στείλω μοντέλο, για να μου φτιάσουνε άλλο, κι έτσι να μην της λείπει. Μου το 'δωσε, το κουκούλωσα στο μαντίλι μου κι έφυγα. Ένα κομματάκι έστειλα στην Αγγλία, καθώς της είπα. Τ' άλλα τα φύλαξα κι έβαλα μέσα στη σπασμένη την πορτσελάνα τα δυο μου τα ζαφείρια, να τα 'χω εκεί σα σύβολο και σα θυμητάρι της πιο αγνής, της πιο παρθενικής, μπορεί και της πιο αληθινής αγάπης που μου δόθηκε ν' ανταμώσω στη ζωή μου.

V tu samou chvíli, kdy jsem dokončil větu, upustila Froso na zem šálek, který držela v ruce.

Vstal jsem. Přesněji řečeno, vyskočil jsem. Abych změnil téma, poprosil jsem ji, ať mi ten rozbitý šálek dá, protože takové se vyrábí pouze v Anglii a budu jim ho tam muset poslat, aby podle něj vyrobili nový, aby jí v servisu nechyběl.

Dala mi ho, zabalil jsem ho do šátku a odešel jsem. Jeden střep jsem poslal do Anglie, přesně tak, jak jsem jí řekl.

Ostatní střepy jsem si nechal a do rozbitého šálku jsem položil safírové náušnice, abych je měl jako symbol a jako památku na tu nejryzejší, nejnevinnější, možná i nejopravdovější lásku, jaká mě v životě potkala.

Το παιδί και τα δύο πουλάκια

- «Εγώ λέω να τραβήξουμε από δω ίσια ως την τρύπα...»
- «Καλέ, δε βαριέσαι! Για να μας πιάσουνε αμέσως;»
- «Αμέ, πώς να πάμε;»
- «Πολύ έφκολα. Ξεκινούμε από τη λέφκη όπου είμαστε, πετούμε στη βελανιδιά δίπλα, έπειτα στη συκιά παρέκει και τότες στην πρώτη τρύπα...»
- «Ποια πρώτη;»
- «Τούτη δα που είναι κατάντικρύ μας!»
- «Μα εκεί δεν έχει τίποτα.»
- «Δεν πειράζει. Ακολουθώντας την κορνίζα της πέτρινης φωλιάς του, περπατητά, φτάνουμε στην τρύπα, γραμμή.»
- «Γιατί να μη βρεθούμε γραμμή από δω;»
- «Τι θηλυκό αιώνιο που είσαι! Τι αστόχαστη πάντα!»
- «Το 'καμα μια βορά και τίποτα δεν έπαθα.»
- «Κι όμως άξιζες να πάθεις!»
- «Δε σε καταλαβαίνω.»
- «Εγώ νόμιζα τουλάχιστο πως τη γεωμετρία σου την ξέρεις, αφού λένε κιόλας πως τα κινήματά μας όλα είναι γεωμετρικά.»
- «Και τι μ' αφτό;»
- «Δεν το συλλογίστηκες, πως από δω στην πρώτη τρύπα κι από την πρώτη στη δική του, γράφουμε ορθογώνιο σωστό;»
- «Και τι κερδίζουμε που

Neočekávané přátelství

- „Já si myslím, že bychom měli letět odtud rovnou až k té díře.“
- „Ale, prosím tě! Aby nás rovnou chytli?“
- „No jasně, jak bychom se tam jinak dostali?“
- „Jednoduše. Začneme od topolu, kde jsme, přeletíme na vedlejší dub, potom opodál na fikovník a pak do první díry.“
- „Do jaké první?“
- „No do téhle, přímo naproti nám.“
- „Ale tam nic není.“
- „Nevadí. Když se budeme držet okrajů jeho betonového hnízda, dostaneme se rovnou do té díry.“
- „A proč nejdeme rovnou odsud rovně?“
- “Typická ženská! Nikdy nemyslí hlavou.“
- „Jednou jsem to tak už udělala a nic se mi nestalo.“
- „Protože jsi měla štěstí!“
- „Nerozumím.“
- „Měl jsem za to, že aspoň chápeš geometrii, když už jsou naše pohyby prý geometrické.“
- „A co s tím mám jako dělat?“
- „Nikdy jsi nepřemýšlela nad tím, že odsud až k první díře a od první díry až k jeho díře vytváříme pravý úhel?“
- „A co z toho, když takhle vytvoříme pravý

ορθογωνιάζουμε;»

— «Κερδίζουμε, μπουνταλού μου, που αγάλια γάλια ζυγώνουμε, κατασκοπέβοντας, και δε μας παίρνει το μάτι του θεριού.»

— «Έλα δα και συ! Δε χαθήκαμε α μας διει το θεριουδάκι. Το κακό μας δε γυρέβει με τόσες μπιφτέκες που μας ετοιμάζει κάθε πρωί!»

— «Έτσι σου φαίνεται σένα. Μα φρονιμότερα θα πράξεις να μείνεις σπίτι και να καθίσεις στ' αβγά σου, παρά να τρέξεις στη φωλιά τους, επειδή τα θεριά της ράτσας εκείνης, άλλο σκοπό δεν έχουνε και κάτεχέ το, παρά να πιάσουνε τ' αθρωπάκια σαν και μας, είτε με μπιφτέκες, είτε με λογής λογής μαραφέτια.»

Οι μπιφτέκες, που έλεγε ο φίλος, ήτανε ψίχουλα ψωμί, παράθυρα ήτανε οι τρύπες, η φωλιά σπίτι, το σπίτι φωλιά, το θεριό ένα νόστιμο ήσυχο παιδάκι, και τ' αθρωπάκια οι σπουργίτες, που στην αντίληψή τους περνούσανε γι' ανθρώποι, καθώς και μεις στη δική μας.

Οι δυο σπουργίτες που διαλογούσανε όπως αναφέραμε πιστά πιστά την κουβέντα τους, αποτελούσανε ταίρι γλυκό και χαριτωμένο, μα και ταίρι που είχε περίφημη όρεξη, γιατί δε φαντάζεται κανένας τι δε χωρεί και τι φαγί δεν παίρνει το ελάχιστο ενός σπουργίτη στομαχάκι.

Το παιδί τούς σερβίριζε κάθε μέρα μια θροφή που τα τρέλαινε τα σπουργιτάκια

úhel?“

„To, ty telátko moje, že se budeme pomalinku blížit a šmírovat ho, a tak si nás obr nevšimne.“

„Ale prosím tebe. Když nás to obřisko uvidí, není to konec světa. Vždyť nám každé ráno chystá takové papání, nechce nám ublížit.“

„To si jen myslíš. Raději zůstaň doma a sed' na vejcích, než lézt do jejich hnízda. Tihle obři nechtějí nic jiného, a to si dobře pamatuj, než nás lidi nalákat na *papání* a další laskominky.“

Το papání, o kterém mluvil, byly ve skutečnosti drobky od chleba, díry byly okna, hnízdo dům, dům hnízdo, obr byl jedno roztomilé, klidné dítě a lidé byli vrabci, kteří sami sebe považovali za lidi, tak asi jako my se považujem za lidi.

Ti dva vrabci, jejichž štěbetání jsme vám věrně předložili, byli pár vskutku sladký a roztomilý, ale měli také obdivuhodně mlsné jazýčky, protože si nikdo nedokáže představit, kolik jídla se vejde do tak malého břicha jednoho vrabce.

Chlapec jim každé ráno dával krmení, ze kterého byli naši vrabci, pan vrabec a paní

μας, τον κυρ-σπουργίτη και την κερα-
σπουργίταινα, τους έδινε ψωμί, τους έδινε
κάποτες και λιανοκομμένα μπισκοτάκια,
που είναι σωστός μεζές.

Φρόντιζε το καημένο να τους βάλει και λίγο
νερό δίπλα σ' ένα πιατάκι. Αμέ; Τι
αγαθότερη δουλειά για τις διακοπές;
Το παινεμένο μας το παιδί, ένα
δεκατεσσάρω χρονώ αγοράκι, διάβασε
προκομμένα όλο το χειμώνα. Τώρα, με τη
φαμελιά του, βρισκότανε στην εξοχή, κοντά
στη θάλασσα.

Επειδή τεμπέλικο δεν ήτανε διόλου, είχε και
το γραφείο του, απάνω απηλά, στο δέφτερο
και στερνό πάτωμα, μ' ένα παραθυράκι που
μπροστά του περνούσε ο νεροσύρτης, όπου
δηλαδή πέφτανε τα βροχονέρια και κατόπι
κατρακυλούσανε κάτω, από το σουληνάρι
του υδραγωγείου, για να μη μαζώνονται
στη στέγη και γίνεται κάθε τόσο πλημμύρα
ο μπαξές.

Με τη στέγνα, ξερός εννοείται ο
νεροσύρτης, και κει μέσα τους νοικοκέρεβε
το τραπέζι τους το παιδί μας. Ο πόθος του,
η λαχτάρα του, να τους δείξει έτσι την
αγάπη του, που μακάρι να μπορούσε να
τους την πει, με τα λόγια. Έχανε το νου του
για τα πουλιά.

Να, θα ήθελε να 'ρθούνε ξέθαρρα να
καθίσουνε σ' ένα του δάχτυλο, να του
τσιμπήσουνε από το χέρι μια βουκίτσα, να
τον κοιτάζουνε, να τα κοιτάζει, να τα
χαδέβει, αχ!

vrabcová, úplně vedle. Podstrojoval jim
chleba, někdy jim zase nasypal rozdrčené
sušenky, to byla teprve pochoutka.

Postaral se chuděra i o to, aby jim dával
vedle do malého talířku i vodu. Dá se snad o
prázdninách dělat něco záslužnějšího?
To hodné dítě, čtrnáctiletý chlapec, se celou
zimou poctivě učil. Léto teď trávil se svou
rodinou na venkově poblíž moře.

A nebyl vůbec líný, měl i svůj psací stůl až
nahore, vysoko ve druhém patře s okénkem,
pod kterým byl okap, kam stékala dešťová
voda, a ta poté stékala dolů okapovou
rourou, aby nezůstávala na střeše a
nevyplavila zahrádku.

Teď nepršelo a okap byl suchý, a právě tam
jim chlapec dával jídlo. Chtěl jim tím dát
najevo, že je má rád, když to nešlo slovy. Z
těch ptáčků byl celý paf.

Chtěl, aby se nebáli a posadili se mu na prst,
uždibovali mu z ruky, dívali se na něj a on
na ně, aby je hladil, no jen si to představte!

μια σταλιά σταλίτσα, τρυφερά τρυφερά, να καταλάβουνε πια πως φόβος κανένας μαζί του δεν υπάρχει.

Αφτά όμως, είδαμε πως φοβούνται, κι όπως τυχαίνει συχνά στ' ανθρώπινα, όπως τυχαίνει και στα ζώινα, ένα πικρό παρανόημα χώριζε πλάσματα που ζούνε πλάγι πλάγι, κι ωστόσο να σμίξουνε δεν μπορούνε.

Τ' αγόρι προσπαθούσε με κάθε τρόπο να τους φανερώσει την καρδιά του, ενώ τα πουλάκια μας δείχνανε κάμποση δυσπιστία, όσο ήμερα, όταν τα 'βλεπε, όσο ακίνητα κι αν πάσκιζε να κάμει τα παραμικρά του τα κινήματα.

Περίεργο που η κερα-σπουργίταινα έμοιαζε σα να 'χει περσότερη εμπιστοσύνη. Πώς σας φαίνεται;

Λέτε ποτέ ο κόσμος, την ηθική του, την ψυχική του την ένωση, να τη χρωστήσει της γυναίκα, που είναι καλή, αφού είναι μάνα; Βέβαιο πως η δημιουργία κάπως σκούρα τα βόλεψε τα πράματα ή πιο σωστά, δεν τα βόλεψε διόλου, επειδή τα δημιουργημένα της, συνεννόηση καμιά δεν έχουνε αναμεταξύ τους, κι όχι μόνο δεν καταλαβαίνουνε το ένα τη γλώσσα του αλλουνού, του αλλουνού το μυαλό από σόι σε σόι, μα κι από άτομο σε άτομο άπειρες φορές του ίδιου σογιού.

Η γυναίκα με την καρδιά της μπορεί πολλά να καταφέρει, ας είναι και σπουργίταινα.

Η δική μας έμοιαζε τόντις να είναι με το μέρος του παιδιού, να προστατέβει το

Pomaličku, opatrně, aby si uvědomili, že z něj nemusí mít strach.

Jenže oni, jak jsme mohli vidět, strach měli. A jak to u lidí, a jak to konec konců bývá i u zvířat, i když žijí vedle sebe, navždy je bude rozdělovat jedno velké hořké nedorozumění.

Klučina se snažil jak mohl, aby jim dal najevo své dobré úmysly, zato ovšem naši ptáčkové vůči němu projevovali velkou nedůvěru, i když se snažil nedělat prudké pohyby, když je viděl.

Zvláštní, že paní vrabcová k němu měla větší důvěru. Co myslíte?

Řekli byste, že lidstvo za veškerou ctnost a soudržnost vděčí ženě, protože je matka, tedy dobrá.

Je jisté, že příroda se trochu zmýlila. Tedy víc než jen trochu, když se její výtvoř mezi sebou nedovedou domluvit. Nejen různé druhy kvůli rozdílu v řeči a rozumu, ale často ani jednotlivci téhož druhu.

Žena, ač vrabec, svým srdcem může dokázat spoustu věcí.

Ta naše, jak se zdálo, byla na straně toho dítěte, tu příšerku, jak mu říkala, chránila.

θεριουδάκι, όπως τ' ονόμαζε.

Αυτό φάνηκε από κάποιο περιστατικό που ακολούθησε μια μέρα και που ήτανε πες μοιρόγραφο ν' ακολουθήσει.

Το παιδί πρόσεχε μήπως ξεπροβάλει άξαφνα καμιά γάτα στο ποστατικό. Τις έδιωχνε αλύπητα όλες από μακριά μακριά, φτάνει τον ίσκιο τους ν' αγνάντεβε στη στράτα.

Να σου όμως ένα βράδυ που μια δούλα του σπιτιού, καλεσμένη σε γάμο φιληνάδας, πάει ένα χιλιόμετρο ενάμισι απόσταση στο χωριό, γυρίζει νύχτα, και διεξ! απαρατήρητα μια γάτα, που χάθηκε ή που έτσι την παράσυρε η φαντασία της όξω από τα λημέρια της, δεν ξεκόλλησε από το δουλικό, και το πρωί σεργιάνιζε ήσυχα ήσυχα στον μπαξέ με το κέφι της, στρώθηκε στο λιβαδάκι το ξεστρογγυλωτό, τσίμπησε δυο τρία πράσινα χόρτα, που είναι πολύ ωφέλιμα στην υγεία της, τραβήχτηκε αγάλια γάλια πίσω από ένα χαμόδεντρο, αφού σήκωσε πρώτα το μούτσουνό της στον αέρα, και τώρα γλειφότανε η μαργιόλα, κοιτάζοντας τη γνωστή μας τη λέφκη, απ' όπου συνηθίζανε να ξεκινούνε τα δυο πουλάκια.

Για καλή τους τύχη, κοίταξε από την τρύπα του, που λέγανε, και το παιδί μας. Μαργιόλικο και του λόγου του. Αμέ, ποιο παιδάκι δεν είναι;

Πετάχτηκε από το γραφείο του κάτω στον μπαξέ, βρήκε άλλο χαμόδεντρο στην

To vyšlo najevo jednoho dne, kdy se stalo něco, co se možná mělo stát.

Chlapec dával pozor, aby se ve dvoře z ničeho nic neobjevila nějaká kočka. Všechny je nelítostně odháněl, sotva zahlédl jejich stín.

Co se však nestalo! Jednoho večera šla tedy šla jejich služebná kilometr, kilometr a půl do vesnice na svatbu své přítelkyně, kam byla pozvaná, vrátila se domů večer a už to bylo. Jedna kočka, která se zatoulala nebo se ponořená v myšlenkách od jejího domu již nehla. Další ráno se potichoučku vesele potulovala po zahradě, uvelebila se na trávě, uždíbala si zelené trávy pro dobré trávení, nejprve zvedla čumák, pak se zvedla celá a odešla klidně za jeden strom a olizovala se, potvůrka jedna, a pozorovala nám známý topol, odkud vzlétali naši dva ptáčci.

Měli docela štěstí, protože ze své díry, jak nazývali okno, vyhlédlo ven i naše dítě. I on byl pěkné kvítko - a které dítě není?

Ihned vyletěl od psacího stolu na zahradu, našel si jiný strom na opačné straně zahrady

αντίθετη μεριά και πρόσμενε. Δεν άργησε. Ξέγνοιαστα κατεβαίνει ο σπουργίτης μας στο λιβαδάκι, περπατά πηδηχτά, κουνεί το κεφαλάκι του, καμαρώνει, χαζέβει, ενώ η γάτα, προχωρώντας σιγά σιγά τα μπροστινά της πόδια, σέρνεται σέρνεται ολόμαβρη, σαν ξετυλιγμένη, σαν ξετραβηγμένη χάμω και σιμώνει και σιμώνει, ν' αρπάξει το πουλάκι, να το φάει.

Ορμά το παιδί, προφταίνει τη στιγμούλα όπου μόλις ο σπουργίτης είδε τη γάτα, που με τη βέργα την κυνηγά όξω κι όξω το παλληκαράκι μας.

Έτρεμε ακόμη το πούπουλο του από το καρδιοχτύπι, όταν κάθισε ο καημένος μας ο σπουργίτης στα κλαδί απάνω της λέφκης.

Η σπουργίταινα, που έλειπε στον πλαγινό λαχανόκηπο και ίσια ίσια γύριζε σπίτι, όταν ο φίλος μας ορμούσε στο λιβαδάκι, ζύγωσε κοντά κοντά στον άντρα της κι άρχισε με τη μυτίτσα της να του χτυπά τα φτερά, τα λαιμό, έπειτα και τη δική του τη μυτίτσα.

Ήτανε τα χάδια και τα φιλάκια της σπουργίταινας. Άμα ψυχόπιασε λιγάκι ο άνθρωπος, ορίστε πάλε οι κουβέντες:

— «Βλέπεις, βλέπεις τι σου έλεγα;»

— «Πού να θυμούμαι; Μου ψέλνεις τόσα και τόσα!»

— «Καμώσου πως δεν κατάλαβες, και πες μου πως δεν είσαι πάντα με το μέρος του θεριού, που το λες κιόλας θεριουδάκι — ώσπου να με σκοτώσει!»

— «Αφτό είναι, το θεριουδάκι, που σε

α vyčkával. Přišel včas.

Vrabec vesele odhopsal dolů na loučku, kýval hlavičkou, bezstarostně poskakoval, zatímco černá kočka se pomalinku plazila a vlnila se jako had, plížila se, aby ptáčka chňapla a sežrala ho.

Chlapec se na kočku vrhl právě ve chvíli, kdy si jí vrabec všimnul, a klackem ji hnal pryč, hošík jeden.

Když se chuděra vrabec posadil na větev topolu, ještě se mu třásla pírka, jak mu tlouklo srdce. V době, kdy se jejich kamarád vrhal na kočku, se paní vrabcová vracela ze sousední zelné zahrady domů. Přiblížila se ke svému manželovi a začala mu zobáčkem natřásat peří, krk a pusinkovat ho na zobáček.

Byla to pohlazení a pusinky paní vrabcové. Když se chuděra vzpamatoval, švitoření opět začalo.

“Vidíš, co jsem ti říkal?”

“Jak si to mám pamatovat? Ty toho nabreptáš!”

“Jen nedělej, že nevíš, o čem mluvím, a neříkej mi, že budeš na straně té příšery - líbí se mi, jak mu říkáš i příšerka -, dokud mě nezabije.”

“Tahle příšerka tě ale zachránila!”

γλίτωσε!»

— «Με γλίτωσε; Ωραίος γλιτωμός Χύθηκε σαν την μπόρα μέσα στα φύλλα, για να μας χτυπήσει και τους δυο μαζί, εμένα με τον άτιμο το σβερκοπνίχτη.»

Τ' όνομα γάτα δεν το ξέρανε τα πουλιά, παρά κάθε ζώο το παρατσουκλιάζανε — παρατσούκλι το κάτω κάτω είναι μια ονομασία — κατά την ιδιαίτερη πουλιάτικη αντίληψή τους, άξαφνα το σκύλο, που κάνει φοβερό κρότο, μα που δεν τα πειράζει, τότε βγάζανε *γαβγαβγάκο*, που στην πουλήσια λαλιά έρχεται πολύ νόστιμα.

Οι όρνιαδες ήτανε οι *απέταχτες*, ο κόκορας ο *λιμοκοντόρος*· είχανε άλλες, όμορφες λέξεις για τα σκουλήκια που στη θροφή τους είναι αρνιά, τα σκουληκάκια που τους είναι λαγοί, τα ζώφια που τους είναι λαγουδάκια, μα δεν τις άκουσα καλά καλά, τις λέξεις, για να σας τις αραδιάσω, θα παρατηρήσατε ωστόσο, πως έμοιαζε ο σπουργίτης μας σα να λυπάται το σβερκοπνίχτη τον ίδιο, αν και του κολνούσε το επίθετο άτιμος, που του άξιζε.

Του κάκου. Όσο άτιμος ο σβερκοπνίχτης, πάντα ζώο. Για κοινό τους εχτρό περνούσε ο σπουργίτης τον άνθρωπο.

Η σπουργίταινα τσίριξε *απανωτά* κουίκ, κουίκ, κουίκ. Θα πει πως γελούσε· «Περίφημα το πέτυχε!» — Και ξακολούθησε να κουικουίζει, δηλαδή να γελά, όχι δα μονάχα για να τον πάρει στο

“Zachránila? To je mi teda pěkná záchrana! Vrhel se jako déšť do listí ná nás oba - na mě i na tu zatracenou vražedkyni.”

Pojmenování “kočka” ptáčkové neznali, naopak každému zvířeti dávali přezdívku - přezdívka je vlastně pojmenování - na základě svého ptačího vnímání. Třeba psa, který dělá randál, ale neublíží jim, nazývali *hafanem*, což zní v ptačí řeči velmi roztomile.

Slepice byly *nelítačky*, kohout zase *maškara*. Měli i jiná, nádherná slova - červům, které jedli, říkali *ovce*, červům zase *zajíci*, hmyzu *zajícíci*. Tato slova jsem neslyšel dost dobře, abych je vám je mohl přeložit, určitě jste si ale všimli, že se zdálo, jako by vrabec litoval samotnou vražedkyni, i přestože ji právem nazýval zatracenou.

Ale marně. Vražedkyně může být sebevíc zatracená, vždy ale bude zvířetem. Vrabec člověka považoval za jejich společného nepřítele.

Paní vrabcová zvláště zacvrlikala. Jako by se smála.

“No jasně, ty chytráku.” A pokračovala s cvrlikáním, tedy se smíchem, ne aby si z něj utahovala, nýbrž protože měla chudinka

ψιλό, παρά γιατί χαιρότανε η κακομοίρα που δεν έπαθε τίποτα ο ζηλεμένος της.

— «Μα, χριστιανέ μου, το θεριουδάκι έδιωχνε το σβερκοπνίχτη, για να μη σε πιάσει — που να μη φέξει!»

— «Μάλιστα! Για να με πιάσει και μένα!»

— «Έτσι; Λοιπόν εμάς τώρα μας πιάνουνε με μια βέργα, κύριε;»

— «Μίλα όσο θέλεις. Ήμουνε κει και ξέρω.»

— «Ήσουνε, αφέντη μου, δεν ξέρεις όμως, γιατί ούτε κοίταξες. Εγώ, να, όλα όλα τα είδα. Εμάς διαφεντέβει το θεριουδάκι.»

— «Σώπα, και σα γυναίκα που είσαι, είσαι άξια ν' αγαπήσεις κι ένα θεριό.»

Τα 'λεγε, ίσως και χωρίς πια τώρα να τα πιστέβει καθαφτό. Από τότες άλλαξε μάλιστα με το παιδί. Σα ν' αρχίζανε οι φιλίες. Αναγάλλιαζε το θεριουδάκι μας, που ίσως κιόλας να 'λεγε με το νου του, πως δε φέρθηκε πάντα σαν άνθρωπος κι είχε τύψεις στη συνείδησή του.

Θυμότανε πως μικρός ακόμη, έξι εφτά χρονώ αγοράκι, του είχανε χαρίσει ένα ψέφτικο πιστολάκι με κόκορα, πως αντίς μπάλες έβαζε μέσα μεγάλα μεγάλα καρφιά, έβγαινε στο παράθυρο, τραβούσε για να βαρέσει τα σπουργίτια.

Το λοιπό, και του στραβού το δίκιο. Είχανε κάποιους λόγους τα πουλάκια ή κι όλα τα πετούμενα, σαν αγαπάτε, να φοβούνται τα θεριά που είμαστε.

Το 'νωθε το παιδάκι μας και οι τρόποι του

radost z toho, že se jejímu milému nic nestalo.

“Dej pokoj, prosím tě, příšerka se snažila vyhnat vražedkyni, aby tě nechytila.”

“No jasně! Aby chytla i mě!”

“Jo tak. Takže nás teď chytají klackem, jo?”

“Říkej si, co chceš. Byl jsem tam a vím své.”

“Jo, byl jsi tam, ale nic nevíš, protože ses ani nerozhlédl. Já jsem ale viděla úplně všechno. Příšerka je na naší straně.”

“Ale mlč, ženská, ty jsi schopná mít ráda i příšeru.“

Říkal to, ale sám tomu nevěřil. Od té doby na chlapce změnil názor. Jako kdyby se začali sbližovat.

Příšerka měla radost, navíc si však říkala, že se nechovala vždy jako člověk, a měla černé svědomí.

Pamatoval si, že když byl malý, mohlo být mu tak šest, sedm let, dostal falešnou pistolku se spouští a místo kuliček dával dovnitř velké hřebíky. Vykoukl z okna a snažil se strefovat do vrabců.

Příznejme si to - ptáčci i ostatní létající tvorové věděli, proč se nás příšer mají bát.

Chlapec si to uvědomoval a snažil se chovat

τώρα, τα κινήματά του, ένα χάδι μονάχο.
Προσπαθούσε να μιμηθεί και τη λαλιά τους.
Για να τους δώσει να καταλάβουνε πως
σερβιρισμένο πια στο νεροσύρτη το
τραπεζάκι τους, σφύριζε γλυκά γλυκά,
έκανε με τη γλώσσα του, με το ακρόγλωσσό
του περσότερο και με τον ουρανίσκο του,
κάτι τσ, τσ, τσ, κάτι πiou, πiou με τα χείλια
του, που τα κατάφερνε πολύ νόστιμα και
πιτήδεια.

— «Καλέ, τι έπαθε;» ρωτούσε η
σπουργίταινα το σπουργίτη. Αφτός που ίσια
με σήμερα χοντροκελαϊδούσε, να τος
άξαφνα που μιλά σαν και μας.»

Μα ο φίλος ήξερε όχι μόνο να μιλά σαν τα
σπουργιτάκια μας, παρά κάτεχε και κάτι
άλλα τερτίπια, κάτι άλλες μαργιολιές.
Αντίς να στρώνει το φαγάκι τους μπροστά
στην τρύπα της κάμερής του, έπαιρνε δυο
τρία ψίχουλα στο χέρι, σφύριζε να τους
μηνύσει και τα ‘ριχνε όξω. Προτού πέσουνε
χάμω, γλήγορα γλήγορα ερχόντανε οι
σπουργίτες μας και τ’ αρπάζανε στον αέρα.
Η λαιμαργία, τι τα θες; Το παιδί μας, τι
στοχάζεται;

Μέρα τη μέρα, λίγο λίγο, δίχως βιάση
καμιά, στενέβει ολοένα τον κύκλο το μισό ή
πιο σωστά την παραβολή που περιγράφει
ένα σώμα, σαν το πετάς, σου πετά λοιπόν το
ψιχαλάκι πάντα πιο κοντά, τόσο κοντά που
ο σπουργίτης κοντέβει να του αγγίζει το
δάχτυλο, κοντέβει απάνω στο δάχτυλό του
ν’ ακουμπήσει σα ν’ ακουμπούσε απάνω σε

co nejpřívětivěji.

Pokoušel se napodobovat jejich řeč. Aby
jim pověděl, že jim do okapu dal jídlo,
sladce hvízdal. Jazykem, spíše špičkou
jazyka a patrem dělal ts ts ts, rty pi pi pi, šlo
mu to výborně.

„Nevíš, co se s ním stalo?“ ptala se paní
vrabcová pana vrabce. “Dodnes zpíval
falešně, a najednou mluví jako my.”

Ale chlapec nejen že uměl mluvit jako
vrabci, ale dokonce uměl i jiné figle a
tríčky.

Místo toho, aby dobroty položil k „dře“
svého pokoje, vzal pár drobků do ruky,
zahvízdal, aby je upozornil, a házel jim je
ven. Než ještě drobký spadly na zem, vrabci
rychle přilétali a chytali je za letu.

Prostě nenasytlost. O co chlapci šlo?

Den za dnem pomalu a beze spěchu čím dál
tím víc zkracoval vzdálenost mezi sebou a
vrabci. Pokaždé, když hodil drobek, hodil
ho o něco blíž, tak blízko, že se vrabec
téměř dotkl jeho prstu, jako by na něj usedl
jako na větev.

κλαδί.

Φαντάζεστε αν πήγε ή όχι να τα χάσει το παιδί μας. Φανταστείτε όμως άξαφνα τι του έγινε μέσα του, τι συγκίνηση βαθιόγλυκη του γέμισε την καρδούλα, όταν είδε τα σπουργιτάκια μας — η γυναίκα, φαίνεται, σα να είπε κανένα λόγο της πειθώς στον αντρός της το αφτάκι — ναίσκε, είδε τα σπουργιτάκια μας να κάθονται και να τσιμπούνε τα ψίχουλά τους, πού θαρρείτε; στο ξύλο το ίδιο του παραθυριού, όπου τα είχε αραδιασμένα ξεπίτηδες ο κατεργάρης, να δοκιμάσει.

Εκείνη τη στιγμή, έγραφε ο τσαχπινάκος στο γραφείο του. Η πέννα του απόμεινε αποβρόντητη. Στο κεφαλάκι του μέσα, λες και λογισμός δε σάλεβε, μη λάχει και τα τρομάξει.

Μα του κάκου! Όσο μεγάλη κι αν ήταν η χαρά του, αφτός ονειρεβότανε μεγαλύτερη ακόμη. Τι να κάμω, που ήτανε τόσο και τόσο τρυφερή του αγοριού μας η ψυχίτσα; Να, ο πόθος του, ο πόθος του ο κρυφός, η λαχτάρα του, να γίνουνε φίλοι, φίλοι πιστοί, τα παιδιά κι οι σπουργίτες, να μη φοβούνται οι σπουργίτες τα παιδιά, τα παιδιά μάλιστα να βοηθούνε, να προστατέβουνε τα πουλάκια, επειδή και τα πουλάκια είναι μικρά, είναι αδύναμα, έχουνε ανάγκη από μας, και ποιος ξέρει τι όφελος ανέλπιστο δε θα τους είναι, άμα γίνει άξαφνα καμιά συμφωνία, καμιά επίσημη συθήκη αναμεταξύ μας, να τα διαφεντέβουμε από τους εχτρούς

Umíte si jistě představit, že se z toho skoro pomátl. Představte si ale, co se v něm odehrávalo, jaké hluboké a sladké dojetí naplnilo jeho srdíčko, když uviděl vrabce - zdálo se, jako by paní vrabcová šeptala svému muži do ouška nějakou přesvědčivou řeč - sedět a uždibovat drobký hádejte kde? Na dřevěném rámu okna, kde je ten darebák naschvál na zkoušku nechal.

Zrovna seděl u stolu a něco psal. Ruka s perem se zastavila. Jako by mu v hlavě zůstal rozum stát, hlavně ať je nevystraší.

Ale marně! Ač měl velkou radost, doufal ještě v něco víc. Co naplat, když měl tak dobré srdce?

Jeho přání, tajné přání, bylo, aby se děti a vrabci stali věrnými přáteli, aby se vrabci děti nebáli, aby jim děti navíc pomáhaly a ochraňovaly je. Protože ptáčkové jsou malí, slabí, potřebují nás, a kdo ví, jaký nečekaný prospěch by přineslo, kdybychom mezi sebou uzavřeli dohodu, jakousi oficiální smlouvu, že je budeme chránit před nepřáteli?

τους;

Για έφοκλο, για πολύ έφοκλο το ‘βλεπε κιόλας.

Κάποτες, τι χρειάζεται, για να γλιτώσει ένας σπουργίτης, για να μην πέσει στα νύχια της γάτας;

Λίγη εμπιστοσύνη από το μέρος του πουλιού. Προσφέβγει στον άνθρωπο και σώθηκε.

Πώς να τους το πει; Πώς να τους το ξεδιαλύσει; Πώς να τα πείσει τα πουλάκια; Να μπορούσε, Θε μου, μια φορά, καθώς κι απαρχής το πεθυμούσε, να τα κρατήσει μια στιγμούλα στιγμίτσα στα δαχτυλάκι του, κι απαλά, πολύ απαλά να τα χαδέψει, να καταλάβουνε πια την αγάπη που τους έχει!

Τα χάνδι που ήθελε να τους κάμει τ’ αθώο το παιδί, το ‘καμε τόντις του σπουργίτη του καημένου, όχι όμως όπως έλπιζε ο αγαθός μας ο φίλος.

Ένα πρωί, γύριζε το αγοράκι μας από τ’ ακρογιάλι, από το μπάνιο. Και για θυμηθείτε τώρα που το λέμε, τι ωραία που μυρίζει το ξύλο εκείνο του λουτρού, το φρέσκο!

Αχ! ότι που το θυμούμαι, λιγώνω, μέσα μου ξυπνά η ανάμνηση της Πόλης, σπαρταρά η αγάπη της πατρίδας. Αμέ, η πείνα εκείνη του παιδιού, ύστερις από το μπάνιο! Μη μου την ξεχνάτε.

Πουθενά εμένα δε μου φαίνεται πιο μεγάλη, πιο νόστιμη παρά στα μέρη τα δικά μας, η

Připadalo mu to velice jednoduché.

A navíc, co potřebuje ptáček, aby vyvázl z drápů kočky?

Mít trochu důvěry. Schová se k člověku a je zachráněn.

Jak jim to ale vysvětlit? Jak je má přesvědčit? Jak přemluvit ptáčky? Můj bože, kdyby je alespoň jednou na malou chvílku mohl podržet na prstu, jak si to už od začátku přál. Jemně, jemňounce je pohladit, aby pochopili, jak je má rád!

Ten hodný chlapec našeho ubohého ptáčka už jednou pohladil, ale ne tak, jak si to představoval.

Jednoho rána se chlapec vracel z pláže, byl se totiž koupat. A když už jsme u toho, vzpomeňte si, jak nádherně voní dřevo lázní.

Jen si na to vzpomenu, jsem naměkkko, vrací se mi vzpomínky na Konstantinopol, zaplavuje mě láska k vlasti. A jak z plavání dítěti vyhládne! Nezapomeňte na to.

Nikde není ten hlad větší než u nás. Jistě moc dobře víte, že vyhladovělé dítě po

πεινά. Γιατί να ξέρετε πως η πείνα του παιδιού ύστερις από τα μπάνιο, είναι από τα πράματα που ανεξαιρέτα όλες οι φαμελιές τ' αγαπούνε, το προσμένουνε κιόλας.

Σε κάμποσα, ίσως σε πολλά, δε συμφωνούνε πάντα οι γονιοί με τα παιδάκια. Το τάδε παιχνίδι δεν αρέσει· το τάδε γούστο του παιδιού, συχνά, ξετάζεται, συζητιέται. Η πείνα ύστερις από τα μπάνιο, παραδεγμένη, χωρίς ζήτημα να υπάρχει, χωρίς ρώτημα κανένα. Είναι από τους νόμους τους άγραφους και τους απαραπάτητους.

Δικαίωμα του παιδιού να πεινά ύστερις από τα μπάνιο. Δικαίωμα του μάλιστα να θυμώσει, σα δεν του δώσουνε να φάει, άμα έρθει από το μπάνιο·

— «Ε; θα μου δώσετε να φάω; Από το μπάνιο έρχουμαι και πεινώ!»

— «Καλέ, βέβαια, δώστε του να φάει. Έρχεται από το μπάνιο. Πεινά!»

— «Μαμά, δε μου δίνουνε και πεινώ ύστερις από το μπάνιο!»

Ποιος να πρωτοτρέξει, να του δώσει. Το περιποιούνται, το νοιάζονται, όλος ο κόσμος στο ποδάρι για το παιδί που πεινά ύστερις από το μπάνιο.

Τέτοιες γλυκές αντάρες γενήκανε και για το παιδί μας, σα γύρισε σπίτι από τ' ακρογιαλί. Του φέρανε κομμάτι τσικολάτα με ψωμί, λίγο γλυκό και σώσε, Κύριε! κάτι μπισκοτάκια, μέλι μονάχο.

Εννοείται πως τρομερά πεινούσε, αφού ερχότανε από το μπάνιο. Και τόντις το

koupání je něco, co každá rodina bez výjimky uvítá, dokonce s velikým očekáváním.

Rodiče se s dětmi na mnohém neshodnou. Rodiče to znají - tahle hra se mi nelíbí, tohle nechci. Hlad po koupání se chápe, nediskutuje se o něm. Je to jedno z nepsaných a neměnných pravidel. Na hlad po plavání v moři má dítě právo. Má dokonce i právo zlobit se, když mu po jeho návratu nedají nic k snědku.

„Tak jak, dáte mi najíst? Jdu z koupání a mám hlad!“

„No jen mu něco dejte. Jde z koupání a má hlad!“

„Mámo, nemám nic k jídlu a mám hlad po tom koupání.“

Všichni se mohou přetrhnout, jen aby mu dali najíst. Starají se o něj, mají o něj zájem, celý svět je na nohou kvůli dítěti, které má hlad po koupání.

Takové pozdvižení vyvolal chlapec, když přišel domů z pláže. Přinesli mu kousek čokolády s chlebem, nějakou tu sladkost... Takové lahodné sušenky, panečku, chutnaly jako med.

Je jasné, že měl po plavání hlad. Kousek čokolády, chleba a sladkost pak slupl jako

κομμάτι τσικολάτα, το ψωμί και το γλυκό, τα κατέβασε μονορούφι.

Φανερώθηκε ο ηρωισμός του στο στερνό, δηλαδή το καλύτερο, στο μπισκοτάκι.

Μόλις έφαγε μια βουκίτσα και συλλογίστηκε τα πουλάκια του. Αλήθεια, το λησμόνησε να τους ετοιμάσει το συνηθισμένο τους το μεζελάκι. Πετάχτηκε.

Ο καημένος ο φίλος μας ο σπουργίτης, βλέποντας πως στην τρύπα δεν είχε τίποτα, πετούσε δώθε κείθε, χαμηλότερα όμως παρά που συνηθίζε, να κυνηγήσει πουλιά, δηλαδή μύγες. Δεν έμοιαζε πολύ χαρούμενος· η σπουργίταινα μάλιστα δεν το κουνούσε από τη λέφκη της.

Κατσιποδιές απανωτές έμελε να 'χουμε σήμερα. Ακόμη και σαν ήτανε στο μπάνιο το παιδί μας, είχε καταιγιάσει ο καιρός και δε θ' αργούσε να ξεσπάσει στη θάλασσα φουρτούνα, καταιγίδα στη στεριά. Ο ουρανός κατράμι.

Φυσούσε αλάργα ένας άνεμος ξεμανισμένος, τόσο που τα θαλασσοπούλια, κάτι μάβρα, πελώρια, κακά πουλιά, κατεβαίνανε τώρα ίσια με τις δεντροκορφές του ξοχικού, όπου τα 'σπρωχνε η μπόρα.

Φοβήθηκε το αγοράκι μας. Σφύριξε, άρχισε τα κελαηδήματά του. Κατάλαβε αμέσως ο φίνος μας ο σπουργίτης, αν και τονέ φώναζε σπίτι τους η σπουργίταινα, μήπως πάθει τίποτις μέσα στην παραζάλη.

Νίκησε η λαιμαργία και δεν άκουσε τη γυναίκα. Το παιδάκι μας πάλε είχε

malinu.

Jeho hrdinství se projevilo, když přišlo na to nejobyčejnější, a tedy i nejlepší, na sušenku. Jen jednou si ukousnul a ihned si vzpomněl na vrabce. Je pravda, že mu už trochu chybělo přípravování jejich obvyklých dobrot. Vystřelil.

Chudák náš kamarád vrabec, jakmile viděl, že v díře nic není, začal poletovat sem a tam, tentokrát níž, než byl zvyklý, aby mohl chytat ptáky, tedy mouchy. Nevypadal šťastně. Dokonce ani paní vrabcová se nehla od topolu.

Ten den je všechny na každém kroku provázela smůla. Když byl chlapec ještě u moře, už bylo zataženo, a zanedlouho už se moře rozbourilo a na pevninu se přivalila bouřka. Mraky černé jako noc.

Foukal tak silný vítr, že dokonce i mořští ptáci, obrovští, velcí a zlí, létali níže u korun stromů chlapcova domu, kam je bouře zahrnala.

Chlapec se lekl. Zapískal, začal štěbetat jako ptáček. Vrabec ihned zbystřel, i když ho paní vrabcová volala domů, ať se mu v tom nečase nic nestane.

Chamtivost vyhrála a ptáček manželku neuposlechl. Chlapec položil dva tři drobký

απιθωμένα μόνο δυο τρία ψιχουλάκια στο νεροσύρτη, που καμωμένος σαν το χαντάκι, κερτός και βαθουλούτσικος, δεν τ' άφηνε πολύ να ξεσκορπίζονται με τον αέρα.

Ίσια ίσια όμως για να μην τα πάρει ο αέρας, έβαλε τα περισσότερα τα ψιχαλούδια του μπισκότου, απάνω στο σανιδάκι το ίσιο που σε κείνη την κάμαρα, βρισκότανε στη βάση του παραθυριού και προχωρούσε ως τα μέσα.

Ο σπουργίτης μας ανέβηκε με μια φτερουγιά, έχασε τα δυο ψιχουλάκια του νεροσύρτη, μ' ένα πηδηματάκι κάθισε στο κατώφλι που να πεις του παραθυριού, κοιτάζοντας λιμπιστικά το σανίδι· τρέχανε τα σάλια του. Εκείνη τη στιγμή, με φρίκη, βλέπει το παιδί μας αψηλά ένα θαλασσινό ξεφτέρι — έχει κι η θάλασσα τέτοια — που στριφογύριζε σα να ετοιμαζότανε να χουμήξει κάτω.

Ένωσε τον κίντυνο το παιδί μας το γενναίο, είχε μάλιστα το κουράγιο να πάρει απάνω του, και γλυκά γλυκά να τραγουδήσει τις σπουργίτικες μελωδίες, που τις ήξερε το πουλί, για να μπει μέσα και να γλιτώσει. Μα ο σπουργίτης νόμισε πως γύρεβε και καλά να τον πιάσει, πιο μαργιόλικο του φάνηκε υποθέτω να ξεφύγει, και κει που άνοιγε τα φτερά του, όρμησε απάνω του το ξεφτέρι. Έτυχε όμως, ένα ξεφτέρι μεγαλύτερο ν' αρπάξει από το λαιμό το πρώτο, που έτσι δεν μπόρεσε να κρατήσει το σπουργίτη· κι έπεσε ο κακόμοιρος ίσια

k okapu, který byl hezky zahnutý a dost hluboký, aby vítr drobečky neodvál.

Aby je vítr neodnesl, nasypal jich co nejvíc na rovný parapet okna, který zasahoval i dovnitř.

Vrabc vyletěl nahoru, snědl dva drobky z okapu a malým skokem se posadil na okraj parapetu a dychtivě sledoval prkénko.

Tekly mu sliny. Vtom si chlapec s úlekem všiml, že vysoko krouží jestřáb - tahle stvoření jsou i na moři -, jako by se chystal vrhnout se dolů.

Chlapec byl statečný - vycítil nebezpečí a měl navíc odvahu se vzchopit a sladce zazpívat melodii, kterou vrabec znal, aby zaletěl dovnitř a zachránil se.

Ten si ale myslel, že ho chlapec chce chytit, a rozhodl se uletět. Jakmile vzlétl, pták zaútočil. Shodou okolností byl ale poblíž jeden ještě větší pták, který jestřába popadl za krk, a ten tak neudržel vrabce v zobáku, takže chudák vrabec spadl rovnou do okapu.

ίσια στο χαντάκι του νεροσύρτη.

Όσα δηγούμαστε δω φαρδιά πλατιά,
συνεβήκανε πιο γλήγορα παρά που θέλει
για ν' αστράψει. Φριχτό πως πολεμούνται
αναμεταξύ τους τα ζώα!

Μα τι κρίμα να χαθεί ο σπουργίτης μας ο
αθώος! Τον είδε νεκρό τ' αγοράκι μας, με
τα δάκρυα. Τον πήρε στα χέρια του. Ζεστό
ακόμη το στηθουλάκι του. Αχ! να τον
άκουγε, το φίλο του, το φίλο του τον πιστό,
δε θα κειτότανε στα μάτια του πεθαμένος.
Γιατί ν' αρνηθεί τη φιλία του; Δυστυχία
μου! Δυστυχία του! Αναστέναζε το παιδί.
Και φίλησε το πουλάκι, και το χάδι που δεν
μπόρεσε να του κάμει, σαν ήτανε ζωντανό,
του το 'καμε τώρα που το θέρισε ο Χάρος.
Είπε στη λύπη του να το θάψει, να του
στήσει μνηματάκι. Έπειτα στοχάστηκε πως
προτιμότερο να τ' αφήσει άθαφο στον
μπαξέ.

Αφτά λιώνουνε μοναχά τους, ασκέπαστα,
στη Δημιουργία όπου ξαναδημιουργούνε
ζωή.

Έτσι λιωμένο και παραλιωμένο θα 'τανε το
κορμάκι του σπουργίτη μας, ύστερις από
ένα χρόνο που ξαναήρθε στην εξοχή το
παιδί μας.

Θυμότανε ακόμη το σπουργιτάκι του κι
έλεγε μέσα του, πως μοιάζονε συχνά κι οι
αθρώποι με τα πουλιά, πως δεν
καταλαβαίνουνε πάντα το καλό τους, όσο
είναι καιρός, και πρέπει κάποτες ένα χάδι
σου να το χαρίσεις, αχ! με το νου σου

Všechno se to zkrátka odehrálo velmi
rychle, rychleji než blesk. Je strašlivé, jak
spolu zvířata bojují!

Taková škoda nevinného vrahce! Když
chlapec uviděl, že je ptáček mrtvý, do očí se
mu nahrnuly slzy. Vzal ho do rukou. Jeho
hrudníček byl ještě teplý. Kdyby jen
poslechl svého kamaráda, svého věrného
kamaráda, teď by před ním neležel mrtvý.
Proč odmítal jeho přátelství? Ach jaké
neštěstí, vzdychal chlapec.

Políbil ptáčka a když už ho nemohl
pohládit, když byl ještě naživu, učinil tak
teď, když si ho vzala smrt.

Ve svém zármutku si řekl, že ho pohřbí a
postaví mu pomníček. Ale pak se rozhodl,
že bude lepší nechat ho nepohřbeného na
zahrádce.

Tato stvoření se rozkládají sama, i když
nejsou v zemi, v matce přírodě znovu
vytvářejí nový život.

A po roce, když se chlapec znovu vrátil na
venkov, už bylo tělíčko vrahce dávno
rozložené.

Chlapec na něj vzpomínal a sám pro sebe si
říkal, jak jsou si často lidé s ptáky podobní,
ne vždy vědí, co je pro ně dobré, když je
ještě čas, a někdy potřebují pohlázení.
Někdy je třeba dávat, nečekat na nic a
opětovat lásku.

μονάχα, μιας αγάπης σου ξεψυχισμένης,
που δεν ένιωσες την ψυχή της.

Μπορεί πάλε να μην πήγε χαμένος ο κόπος
του παιδιού που γύρεβε να πιάσει φιλίες με
τα πουλάκια, να τα πείσει κιόλας.

Ένα πρωί που καθότανε στο γραφείο του κι
έγραφε, βλέπει άξαφνα την καλή, τη
γνωστή του την κερα-σπουργίταινα που
έρχεται ξέθαρη στο παράθυρο, πάει στο
σανιδάκι, τσιμπά ένα ψίχουλο,
κεφαλοκουνητά, με χαρούμενη την ουρά
της, βουτά τη μυτίτσα της στο πιατάκι νερό,
κοιτάζει το παιδί μας και φέβγει φέβγει ως
τη λέφκη —όπου το αιώνιο θηλυκό της
ξανάχτισε άλλη φωλιά.

Chlapečův pokus spřátelit se s ptáčky a
přesvědčit je možná nebyl marný.

Jednoho rána, když chlapec seděl u psacího
stolu a něco psal, vtom uviděl paní
vrabcovou, která odvážně přilétla k oknu.
Doskákala k prkénku a uždíbala si jeden
drobek, u toho kývala hlavičkou a vesele
třepala ocáskem, zabořila zobáček do talířku
s vodou, podívala se na chlapce a její věčné
ženství odletělo zpět k topolu, kde si znovu
postavila hnízdo.

Závěr

Cílem této práce bylo nastínit životopis Jannise Psycharise, vývoj řecké jazykové otázky, přeložit do češtiny literárně umělecký text dvou autorových řeckých povídek *Τα σκουλαρίκια* a *Το παιδί και τα δύο πουλάκια* ze souboru povídek *Στον ίσκιο του πλατάνου*. Zároveň k tomuto překladu jsem vypracovala komentář.

Komentář byl tvořen překladatelskou analýzou podle modelu Christiane Nordové. Analyzované faktory jsem rozdělila na vněttextové a vnitrotextové a rozebrala jsem hlavní problémy, které se při překladu vyskytly.

Autorem těchto dvou povídek je řecký lingvista Jannis Psycharis, který se narodil v Oděse roku 1859, vyrůstal v Konstantinopoli a později se přestěhoval do Paříže, kde zahájil vysokoškolské studium. Získal místo profesora na Ústavu středověké a novořecké literatury na *École pratique des Hautes Études*, což později ovlivnilo i jeho literární tvorbu.

Jannis Psycharis je známý především svým jazykovým manifestem, dílem *Má cesta*, v němž dokázal prosadit své názory v ustanovení dimotiki jazykem poezie, prózy, školství, ale především řeckého národa.

Základem pro vznik dimotiki byl lidový jazyk, ze kterého on sám čerpal. Na základě jazykových idiomů se snažil přizpůsobit tento lidový jazyk pravidlům novořečtiny. Musíme si uvědomit, že v té době, vzhledem k jazykovým rozporům mezi zastánci dimotiki a katharevusy, neexistovala normovaná dimotiki, naopak katharevusa normovanou gramatiku měla. Jannis Psycharis byl ostře kritizován nejen za svá díla, ale i za tzv. psycharismy, které používal, ale měl i své zastánce.

Dvě povídky, které jsem přeložila, byly vydány a sepsány v dimotiki před více než sto lety, v době, kdy byl proces formování řeckého národního jazyka dávno započatý a dimotiki se snažila prosadit nejen v próze, ale i v ostatních oblastech. Tento proces byl zakončen v roce 1976 ustanovením novořecké koiné oficiálním jazykem řeckého státu. Tento jazyk zahrnuje oba dva idiomy, jak dimotiki, tak i katharevusu. Při překladu těchto dvou povídek a následné analýze se ukázalo, že navzdory tomu jsou díky nadčasovým tématům a stylu autora obsahově i formálně srozumitelné i pro současného českého čtenáře. Jazyk překladu na čtenáře působí stejně jako originální text v dimotiki, což byl jazyk lidový a živý (oproti katharevuse, která byla jazykem archaizujícím, a tedy při překladu textu psaného katharevusou by mohlo být vhodné volit archaizující prvky i v češtině).

Závěrem lze říci, že díky Psycharisovi a dimotikistickému hnutí došlo k ustanovení jednotné normy novořeckého jazyka, který se stal jazykem literatury, a to nejen v poezii, ale i

v próze. Svým dílem a “jazykovým bojem” Jannis Psycharis pomohl Řekům rozšířit své intelektuální hranice, stát se sebevědomějším národem a používat svůj mateřský jazyk.

Seznam použité literatury

Primární zdroje

Γιάννης Ψυχάρης: Το ταξίδι μου. Www.helioskiosk.gr [online]. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.helioskiosk.gr/resource.ashx?a=d4J7WbjWYqAFs97bXzNNcQPI7utybLPa>

Γεωργία Πατερίδου - Το ταξίδι των αρχαίων στα μυθιστορήματα του Ψυχάρη.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ, Στέφανος a Μιχαήλ ΠΑΣΧΑΛΗΣ. Η πρόσληψη της αρχαιότητας στο βυζαντινό και νεοελληνικό μυθιστόρημα. Ατένυ: Στιγμή, 2005, s. 179-188.

DOSTÁLOVÁ, Růžena, Pavel HRADEČNÝ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Vladimír VAVŘÍNEK a Konstantinos TSIVOS. Dějiny Řecka. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 80-7106-192-1.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, Κώστας. Νέο λεξικό της γλώσσας μας εικονογραφημένο: Ορθογραφικό, ερμηνευτικό, ετυμολογικό, φρασεολογικό. Soluň: Αιγαίο. ISBN 960-ΑΙΓ-Χ01-0.

Σύγχρονο λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας: Ορθογραφικό, ερμηνευτικό. Ατένυ: Πελεκάνος, 1997. ISBN 9789604001064.

ΚΡΙΑΡΑΣ, Εμμανουήλ. Ψυχάρης. Ν. Νικολαΐδη, 1959.

ΣΤΑΥΡΙΔΗ-ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ, Ρένα. Το γλωσσικό ζήτημα. Www.greek-language.gr [online]. 2001 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_d2/index.html

ΝΤΙΝΑΣ, Κώστας Δ. Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα. Www.pemptousia.gr [online]. 2015 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://www.pemptousia.gr/2015/08/to-glossiko-zitima-stin-ellada/>

ΔΙΑΤΣΕΝΤΟΣ, Πέτρος. Το γλωσσικό ζήτημα. Www.greek-language.gr [online]. 2007 [cit. 2017-0- -21]. Dostupné z: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_12/

BORECKÝ, Bořivoj a Ružena DOSTÁLOVÁ. Slovník spisovatelů: Řecko: Antická, byzantská a novořecká literatura. Praha: Odeon, 1975. ISBN 01-066-75.

NEDĚLKA, Teodor. Novořecko-český slovník. 2., rozšíř. vyd. Praha: Asociace řeckých obcí v ČR, 2002. ISBN 80-238-8584-7.

ΚΟΥΤΣΟΥΡΑ, Ζωή. Δικτατορία (1967-1974) και Σχολείο: οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου [online]. Soluň, 2008 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: http://users.auth.gr/users/9/6/053269/public_html/ERGASIES/METAPTYXIAKES/koutsour_a_ergasia.pdf. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Μανόλις. Νεοελληνική γραμματική - Πρώτος τόμος: Ιστορική εισαγωγή. Ατένυ: Εκδοτικός οίκος Δημητρίου, 1938. ISBN 495414957.

ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ, Παναγιώτης Δ. Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία. Έβδομη έκδοση. Ατένυ: Δόμος, 2005. ISBN 960-353-125-1.

ΠΟΛΙΤΗΣ, Λίνος. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Γ' έκδοση. Ατένυ: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1980. ISBN 978-960-250-412-3.

BROWNING, Robert. Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα. 3. Αθήνυ: Παπαδήμας Δημ. Ν., 2002. ISBN 960-206-228-2.

Γιάννης Ψυχάρης-Η γλωσσολογική του συμβολή στη μελέτη της ελληνικής. [Www.babiniotis.gr](http://www.babiniotis.gr) [online]. [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: http://www.babiniotis.gr/wmt/userfiles/File/giannis_psycharhs_meletes_babiniotis.pdf

Στον ίσκιο του πλατάνου. [Www.sarantakos.com](http://www.sarantakos.com) [online]. [cit. 2016-01-03]. Dostupné z: <http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/Ston-iskio-tou-platanou.htm>

Κώστας Φλώρης: Ο Ψυχάρης και το έργο του: Κώστας Φλώρης. [Www.sarantakos.com](http://www.sarantakos.com) [online]. [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: <http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/Psicharis.htm#ΕΡΓΟ>

Μανόλης Τριανταφυλλίδης: Ο Ψυχάρης και το γλωσσικό ζήτημα. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/Psicharis.htm#ZHTHMA>

Δημήτρης Γληνός: Γιάννης Ψυχάρης βιογραφικό και κριτικό σημείωμα. Www.sarantakos.com [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/Psicharis.htm#ΨΥΧΑΡΗΣ>

NORD, Christiane. Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis. Vyd. 2. Amsterdam: Rodopi, 2005. ISBN 90-420-1808-9

JAKOBSON, Roman. Poetická funkce. 1. vyd. Jinočany: H&H, 1995. ISBN 80-85787-83-0.

Sekundární zdroje

LEVÝ, Jiří. Umění překladu. 4. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.